

METODOLOGIE CAB

METODOLOGIE PENTRU COMITETUL COPIILOR

AUGUST 1, 2022

Metodologia a fost realizată de către:

Alina Dumitru, Liliana Astrahan și Inna Stoian, cu sprijinul Teodora Rebeja.

Coordonator: Ana Vlădescu, Project Manager

Material realizat cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014-2021; pentru mai multe informații accesați www.eeagrants.org

Material realizat în cadrul proiectului ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței! Pentru mai multe informații despre proiect, accesați: <https://childrenagainstviolence.com/ro/>

Cuprins

Preambul	3
Introducere	4
Modulul 1: Ce este un "Child Advisory Board" (CAB).....	6
Fișa resursă 1: Ce este Consiliul elevilor (CAB-ul).....	8
Fișa resursă 2: „Beneficiile participării copiilor”	13
Fișa resursă 3: Modelul lui Laura Lundy.....	15
Modulul 2: Consolidarea echipei.....	16
Fișa resursă 1: Bingo.....	17
Fișa resursă 2: Contractul din mâna ta.....	19
Fișa resursă 3: Foaia cu instrucțiuni.....	22
Fișa resursă 4: Chestionarul „Toți suntem egali – fiecare este diferit”.....	25
Modulul 3: Drepturile copilului	28
Fișa resursă 1: Drepturile copilului	30
Fișa resursă 2: Mâna de ajutor	32
Fișă resursă: Studiarea normelor sociale și de gen.....	38
Modulul 5: Violența și Violența de gen.....	44
Fișă resursă: Originea Violenței.....	47
Modulul 6: O Școală Prietenoasă pentru Copii.....	51
Fișa resursă 1: Școala prietenoasă.....	53
Fișa resursă 2: Regulile jocului	56
Fișa resursă 3: Chestionar de măsurare a climatului școlar	59
Fișa resursă 4: Ciclul acțiunilor în schimbarea climatului școlar.....	61
Fișa resursă 5: Instrucțiuni de elaborare a unei acțiuni.....	62
Fișa resursă 6: Planul de acțiune	62

Preambul

În 2021, echipele Terre des hommes Romania, Moldova și Ucraina au inițiat un proiect în 25 de școli partener pe nume ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței!, pentru a analiza fenomenul violenței și a violenței pe bază de gen în școli în Europa de Est și pentru a dezvolta unelte de combatere a acestora. În anul 2021, echipa proiectului a luat parte la o cercetare în teren, în toate școlile partener. Rezultatul acestui demers – *Raport de Cercetare: Violența Bazată pe Gen în Școlile din România, Moldova și Ucraina* - a fost publicat în luna Martie 2022. Raportul poate fi accesat aici: <https://tdh.ro/ro/violenta-bazata-pe-gen-scolile-din-romania-moldova-si-ucraina>. Pe baza cercetării din teren și a rezultatelor evidențiate de analiza calitativă și cantitativă îndeplinită pentru raportul de cercetare, echipele de formatori au dezvoltat o metodologie de formare a cadrelor didactice. Această metodologie este publicată în momentul de față pe site-ul www.tdh.ro. Profesorii din România și Moldova au participat la formări axate pe concepte legate de egalitate de gen, norme sociale, norme culturale și discriminare.

Pe lângă metodologia aferentă formării cadrelor didactice, fiecare școală parteneră a primit o strategie de intervenție individuală. Complementar acestora, documentul de față reprezintă metodologia dezvoltării și funcționării Comitetului Copiilor (Children Advisory Board), organizat în fiecare școală prin intermediul proiectului ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței! Schimbările pe care dorim să le aducem în mediile școlare partener este astfel susținută de o serie de piloni individualizați, construiți împreună cu cadrele didactice din fiecare școală și dependenți de context. Prezența metodologiei este un addendum necesar efortului de creare a unor agenți de schimbare reprezentanți de cadrele didactice și elevi.

Datorită crizei umanitare de pe teritoriul Ucrainei care a început în Februarie 2022, activitățile de teren din cadrul proiectului ACTIV au fost sistate. Suntem convinși că, în absența crizei umanitare, strategiile individuale aferente școlilor partener din Ucraina ar fi fost prezente în acest document.

Dorim să mulțumim pe această cale echipei de formatori care s-a deplasat în România și Republica Moldova pentru a susține formările: Alina Dumitru, Liliana Astrahan și Inna Stoian, și care au ajutat la dezvoltarea metodologiei de față.

Introducere

Deși lumea copilăriei ar trebui să fie o lume lipsită de griji, în care copiii și tinerii să aibă toate condițiile unei dezvoltări armonioase, ei sunt adesea afectați de condițiile politice, economice și sociale ale momentului și ale familiei. De aceea, asigurarea unei stări de bine psihosocial este primul lucru căruia trebuie să-i acordăm atenție când vine vorba despre copil.

Conform teoriei lui Derek Silove, o societate stabilă se bazează pe cinci piloni ai bunăstării psihosociale:

1. **Siguranță și securitate** – aici intră, desigur, siguranța personală, dar și condițiile predictibile care asigură sănătatea mentală a copilului și crește capacitatea de recuperare în urma traumelor pe care le suferă dacă este expus unor amenințări repetate și prelungite.
2. **Legături afective și rețele sociale** – restaurează capacitatea copilului de a crea relații semnificative cu cei din jur, element de bază în lupta cu comportamentele de risc și antisociale.
3. **Justiție socială** – copiii care cresc în medii defavorizate au zdruncinată încrederea în existența unei lumi în care toți avem drepturi.
4. **Roluri și identitate** – condițiile de viață precare modifică rolurile pe care copiii trebuie să le îndeplinească în conformitate cu vârsta lor, de aceea și identitatea lor ajunge să se dezvolte atipic.
5. **Sens** – acest pilon se află în strânsă legătură cu cel anterior. Faptul de a fi capabil să dai un sens acțiunilor tale te proiectează în viitor.

Pilonul 1 te face să te simți în siguranță.

Pilonul 2 te face să nu te simți singur.

Pilonul 3 te face să te simți respectat.

Pilonul 4 te face să te simți valoros.

Pilonul 5 te face să te simți optimist, îți aduce speranță.

Tema abordată în proiectul ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței! este **Violența de Gen**. Pornind de la recunoașterea faptului că schimbarea trebuie să vină din interior, prin acest proiect facem o încercare de a capacita copiii, tinerii, cadrele didactice și școlile din care fac ei parte să lupte contra manifestărilor violenței de gen. Pentru aceasta, primul pas este recunoașterea acestor manifestări. Mai apoi, dorim realizarea unor acțiuni de conștientizare de către comunitate a normelor sociale care duc la violența de gen. În acest scop, în cele 20 de școli partenere din România și Republica Moldova, au fost înființate, prin proiectul ACTIV: ACȚionează Împotriva Violenței!, CAB-uri (Child Advisory Boards), prin care copiii și tinerii încearcă să identifice normele sociale ce pot conduce la violență de gen și să încerce să le schimbe.

Acest material cuprinde metodologia înființării acestor CAB-uri, metode de creștere a coeziunii de grup în cadrul acestora, idei practice de activități prin care copiii și tinerii să conștientizeze ce este violența de gen, care sunt urmările pe termen lung ale traiului într-un mediu violent și metodica realizării de acțiuni menite să ducă la schimbarea normelor sociale și de gen dăunătoare în comunitatea lor.

Modulul 1: Ce este un "Child Advisory Board" (CAB)

Prima întâlnire cu membrii CAB

Obiective:

Pe parcursul și la finele activității participanții vor fi capabili:

- să înțeleagă care este scopul și obiectivul CAB-urilor;
- să înțeleagă care sunt responsabilitățile fiecărui membru;

Materiale necesare: proiector, calculator, hârtie A4, markere color, foi de flipchart, listă de participanți, agenda ședinței.

Timp estimat: 1 oră

Modulul Pas cu pas:

Activitatea 1 „Nume, gest” -15 min.

Instrucțiuni:

1. Facilitatorul propune tinerilor să se ridice în picioare și să formeze un cerc, după care, pe rând, să-și spună prenumele și un adjectiv care începe cu prima literă a prenumelui și să facă un gest (de exemplu "Eu sunt Ana și sunt atentă." "Eu sunt Bogdan și sunt binevoitor.")
2. Următorul coleg va repeta numele, adjectivul și gestul care-l reprezintă pe primul coleg, după care se prezintă și el după aceeași schemă. Bulgărele de zăpadă, va continua, până la încheierea cercului de cunoaștere, cu cel care a dat startul.

Activitatea 2 „Scopul și obiectivele CAB” 15 min

Materiale: proiector, prezentare PowerPoint

Instrucțiuni:

1. Pe PowerPoint, facilitatorul prezintă scopul și obiectivele CAB. (vezi Fișa resursă 1 „Ce este un CAB”

Activitatea 3 „Delegare responsabilități” 20 min

Instrucțiuni:

1. Elevii primesc câte o coală de hârtie A4 albă și o cutie de markere și sunt rugați să își traseze conturul mâinii stângi pe coala de hârtie.
2. Pe fiecare deget să menționeze câte o abilitate/cunoștință/atitude pe care o posedă, iar în mijlocul palmei să scrie – puterea sa magică.
3. Pentru exercițiu, participanților li se oferă maximum 5–7 minute, iar la final sunt rugați să le prezinte. În funcție de cele scrise pe mâna fiecăruia, facilitatorul, împreună cu echipa, decide care responsabilitate ar fi mai adecvată pentru fiecare membru.

Activitatea 4: „Semaforul” 10 min

Instrucțiuni:

1. Pentru a evalua activitatea, facilitatorul poate oferi fiecărui elev cartonașe de 3 culori – „Verde” – totul a fost superb, m-am simțit bine, aș vrea să particip mai departe la activități/ „Galben” – am anumite rezerve, stau în dubiu și ceva nu a fost bine astăzi sau „Roșu” – sunt nemulțumit și sigur nu aș mai participa.
2. Pentru fiecare cartonaș ridicat, facilitatorul oferă posibilitatea tânărului să dea un exemplu/motiv/să descrie situația pentru care a hotărât să aleagă culoarea respectivă, dar nu insistă cu întrebări, ci lasă, pur și simplu, copilul să își exprime mulțumirea sau nemulțumirea în propriile cuvinte.

Fișa resursă 1: Ce este Consiliul elevilor (CAB-ul)

Consiliul elevilor este o structură reprezentativă a elevilor la nivel instituțional implicată în identificarea și soluționarea problemelor care îi privesc, în parteneriat cu echipa managerială, cadrele didactice și părinții, în beneficiul elevilor și al comunității (școlare sau /și teritoriale).

În fiecare școală ar trebui să existe un Consiliu al Elevilor, deoarece acesta este un mod de organizare al copiilor care le permite acestora să-și exercite dreptul la participare, proces în urma căruia beneficiază atât copiii, cât și adulții. (V. Fișa resursă 2 „Beneficiile participării copiilor”)

Consiliul Elevilor este:

- consultat și luat în considerare ori de câte ori se iau decizii cu privire la școală și la elevi;
- terenul pentru dialogul dintre elevi și profesori;
- cel care face cunoscute nevoile și interesele elevilor școlii;

o formă prin care copiii învață să participe activ în societate, să gândească și să pună în aplicare acțiunile, proiectele pe care le consideră necesare pentru a transforma în bine mediul în care trăiesc și învață;

modalitate prin care copiii se pot auto-afirma, pot fi apreciați pentru ideile și acțiunile lor.¹

Scopul și obiectivele Consiliului:

Pentru a derula acțiuni cât mai eficiente, Consiliul Elevilor trebuie să plece de la nevoile și interesele elevilor, de la viziunea lor despre cum trebuie să fie școala în care învață, relația eficientă cu profesorii, părinții etc. Așadar, întâi de toate elevii trebuie să decidă ce este cel mai important în acel moment pentru ei și ce vor să schimbe prin acțiunile lor.

Scopul consiliului este de a acționa ca un organ reprezentativ al elevilor în chestiuni importante pentru viața lor școlară, în strânsă legătură cu echipa managerială, profesori și părinți.

Obiectivele² Consiliului elevilor:

să ofere elevilor un mod organizat, reprezentativ și instituționalizat de comunicare între elevi, echipa managerială și organul de conducere;

să contribuie la organizarea activităților școlare și extrașcolare, bazate pe nevoile și interesele copiilor și tinerilor;

¹ CONSILIUL ELEVILOR Instrucțiuni de utilizare, poate fi accesat online: <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/97/970c47c7-d768-4990-84d9-e5f9a403991c.pdf>

² Ghid prima candidatură în Consiliul Elevilor, poate fi accesat online: <https://consiliulelevilor.ro/wp-content/uploads/2019/09/Ghidul-Prima-candidatur%C4%83-%C3%AEn-Consiliul-Elevilor-1.pdf>

să îmbunătățească înțelegerea și cooperarea între elevi, cadre didactice, echipa managerială și organul de conducere;

să prezinte un sondaj al stării de spirit a mediului școlar pentru echipa managerială și organul de conducere;

să faciliteze schimbări în ambianța școlii și în relațiile cu comunitatea.

Funcțiile Consiliului Elevilor

Funcțiile și activitățile Consiliului Elevilor vin să susțină scopul și obiectivele acestuia și să contribuie la dezvoltarea școlii și a bunăstării elevilor săi. În planificarea și desfășurarea activităților, Consiliul:

- consultă cu regularitate elevii din școală (teritoriu);
- lucrează în strânsă colaborare cu echipa managerială, profesorii și părinții;
- implică în activități cât mai mulți elevi.

Există un spectru larg de funcții pe care CE ar putea să le îndeplinească, printre care:

- **Prezentarea opiniilor elevilor echipei manageriale.** Aceasta este misiunea fiecărui Consiliu și implică comunicarea și ascultarea opiniilor, preocupărilor și doleanțelor elevilor și discutarea acestora cu echipa managerială. Consiliul consultă elevii, profesorii și părinții asupra diferitor aspecte ale vieții școlare și prezintă echipei manageriale propria opinie.
- **Participarea la evaluarea instituției.** Cu regularitate, CE participă la evaluarea instituției împreună cu managementul instituției, cadrele didactice, părinții și liderii comunitari, pentru a determina situația în școală, a identifica problemele principale și a elabora un plan de acțiuni.
- **Contribuirea la dezvoltarea politicilor școlare.** CE contribuie în mod activ la dezvoltarea politicii școlii în cele mai diverse domenii, așa ca prevenirea hărțuirii, violenței și abuzurilor, asigurarea includerii în școală a tuturor copiilor din comunitate, ținuta vestimentară în cadrul școlii, alimentarea sănătoasă, regulile de comportament, programul de activitate, activitățile extra-curriculare și altele. Consiliul participă la elaborarea regulamentului școlii.
- **Susținerea dezvoltării și a progresului educațional.** CE contribuie la crearea unui mediu de învățare pozitiv și constructiv în școală prin consultarea semenilor referitor la conținuturile curriculumului și calitatea procesului educațional din școală, inițierea unor grupuri de ajutor reciproc în vederea pregătirii pentru examene, teze sau cluburi pentru pregătirea temelor de acasă, sau organizarea cluburilor pe interese, ca de exemplu limbi străine, tehnologii informaționale, fotografie etc.
- **Promovarea unei bune comunicări în cadrul școlii.** Îmbunătățirea comunicării în cadrul comunității școlare este o responsabilitate comună și consiliul contribuie la acest proces. Ținerea unor prezentări la consiliul profesoral pentru a oferi profesorilor informații despre activități, a le aduce la cunoștință părerile, preocupările și propunerile elevilor privind îmbunătățirea procesului educațional, menținerea unui panou informațional al CE sau organizarea unui buletin de știri regulat sînt doar cîteva modalități prin care Consiliul comunică cu elevii, managementul și personalul școlii și cu părinții.

- **Asistență pentru adaptarea elevilor la trecerea la o altă treaptă de școlaritate.** Trecerea de la treapta primară la cea gimnazială sau de la cea gimnazială la liceală este o experiență nouă pentru elevi. O altă provocare este adaptarea elevilor care vin să învețe din altă localitate. CE ar putea sprijini crearea unui program de îndrumare, în cadrul căruia elevii din clasele mai mari ajută elevii mai mici sau noi să se integreze cu succes în comunitatea școlară.
- **Asistență în desfășurarea activităților culturale și sportive în școală.** Consiliul Elevilor poate asista echipa managerială în elaborarea și organizarea activităților sportive, culturale, artistice, recreative în cadrul școlii și în comunitate, inclusiv ziua unui anumit tip de sport, evenimente teatrale, muzicale, expoziții, târguri etc.
- **Organizarea evenimentelor de colectare a fondurilor.** Consiliul Elevilor poate sprijini sau organiza evenimente atât în cadrul școlii, cât și în comunitate, în scopul colectării fondurilor pentru anumite activități în beneficiul elevilor și a comunității.
- **Asigurarea legăturilor CE cu alte organizații.** Poate fi util pentru un CE să stabilească legături cu CE din alte școli la nivel de raion sau național, în special pentru organizarea activităților educaționale, sportive sau culturale. De asemenea, CE ar putea să mențină legături de colaborare cu diverse organizații locale, instituții, centre pentru copii și tineri în vederea coordonării activităților.

Numărul și componența

Sunt școli în care numărul elevilor și al claselor este mic, putând exista chiar și câte o singură clasă a V-a, a VI-a sau a IX de exemplu, în timp ce alte școli sau licee au mai multe clase de același nivel. De aceea este recomandat să se ia în calcul numărul de clase care vor fi reprezentate în cadrul Consiliului Elevilor, pentru a stabili cea mai potrivită formă de implicare. Dacă pentru școlile cu puține clase, stabilim ca din fiecare clasă să participe un singur elev, atunci CE va avea doar câțiva membri, numărul acestora fiind insuficient pentru a constitui un grup de lucru eficient. În această situație, este de preferat ca din partea fiecărei clase să participe 2-3 elevi: reprezentantul clasei și unul, doi reprezentanți adjuncți. Aceștia din urmă pot fi aleși prin vot de către colegii de clasă sau, în cazul în care la competiția pentru desemnarea reprezentantului participă mai mulți elevi, clasa poate decide ca participanții situați pe locul 2 sau 3 în urma voturilor să fie numiți reprezentanți adjuncți. Membrii Consiliului pot fi doar elevii înscriși în instituția respectivă. Nu există o recomandare strictă privind numărul de copii pe care ar trebui să-l aibă un consiliu. Un consiliu reprezintă toate clasele din școală sau fiecare complet de clase, asigură echilibrul de gen, reflectă apartenența etnică și socială a instituției, inclusiv prezența elevilor cu dizabilități.

Nominalizarea și alegerea membrilor

Dat fiind faptul că CE este un organ reprezentativ al elevilor din instituția de învățământ, este crucial ca membrii acestuia să fie aleși de către semenii lor pentru a-i putea reprezenta. Alegerea membrilor CE poate fi făcută prin **alegeri directe de către toți elevii înscriși în instituție**³ sau

³ Ghid practic pentru desfășurarea alegerilor în Consiliul Elevilor 2018, poate fi accesat online:

https://mecc.gov.md/sites/default/files/instructiune_creare_consiliul-elevilor.pdf

prin delegare de către fiecare clasă a unui reprezentant, în urma organizării alegerilor în clasa respectivă.

Procedura de alegere a consiliului este discutată de către echipa managerială cu elevii. Este important să explicăm elevilor avantajele și riscurile diferitor metode de alegere. Numai după aceste discuții și obținerea consensului între elevi, directorul instituției stabilește procedura și ziua alegerilor și le anunță tuturor copiilor.

Indiferent de modalitatea de alegere a membrilor CE, procesul de nominalizare și alegere respectă următoarele etape:

Nominalizarea candidaților

Modul de nominalizare a candidaților este stabilit de echipa managerială, după ce a consultat elevii. Elevii ar putea să se nominalizeze înșiși sau pot fi propuși de către colegi cu solicitarea acordului. Elevii nu pot fi impuși de colegi sau adulți să candideze. Candidații nu pot fi recomandați sau aleși de către profesori sau echipa managerială. Este de preferat ca un alt elev/ă decât șeful grupei să fie propus în Consiliu, pentru a implica mai mulți elevi în guvernarea instituției. În calitate de criterii pentru a fi nominalizați ar putea servi următoarele: dorința de a fi membru al CE, lipsa restanțelor academice și comportamentul pozitiv, non-violent. Respectarea principiului non-discriminării va oferi tuturor elevilor din instituție șansa de a fi nominalizați.

Campania de informare a elevilor despre candidați și programele acestora

Echipa managerială alocă suficient timp pentru nominalizarea candidaților și organizarea campaniei de promovare a ideilor și programelor de către candidați și o bună informare a tuturor elevilor. În dependență de faptul ce fel de alegeri vor fi organizate, pe grupe academice sau directe pentru toți elevii înscriși, se va asigura ca elevii să cunoască toți candidații și ideile acestora pentru mandatul de consilier. Concomitent, elevii sînt familiarizați cu procedura de vot stabilită și li se răspunde la toate întrebările legate de procesul de alegere a Consiliului, în special celor care votează pentru prima dată.

Alegerea membrilor CE

Se recomandă implicarea elevilor, părinților și profesorilor în organizarea întregului proces: elaborarea și multiplicarea buletinelor de vot, amenajarea cabinelor de votare, pregătirea urnelor și desemnarea persoanelor care vor număra voturile. Acest lucru conferă un grad de credibilitate mai sporit procesului de alegeri, precum și ridică gradul de conștientizare a democrației și a cetățeniei. Directorul instituției asigură votul secret. Pentru a asigura reprezentativitatea tuturor grupelor în CE, în special în instituțiile cu un număr mare de grupe paralele, se recomandă ca elevii să voteze doar candidații din grupa paralelă în care sînt înscriși.

Decizia finală

O comisie creată din reprezentanți ai echipei manageriale, profesori, elevi numără voturile și stabilește o listă a membrilor aleși în Consiliu în ordine descrescătoare, precum și o listă de rezervă.

Mandatul membrilor CE

Nu există restricții cu privire la durata mandatului membrilor Consiliului. Se sugerează faptul că organizarea alegerilor odată la doi ani oferă un echilibru între membri, ei având suficient timp pentru a se obișnui cu rolul lor și, în același timp, o oportunitate de a reanima activitatea Consiliului. Membrii în exercițiu pot opta pentru realegere, dar este important să se ofere posibilitatea cât mai multor elevi să se implice în guvernarea instituției. Consiliul poate coopta alți elevi, indiferent dacă au fost sau nu nominalizați pentru a candida, în calitate de voluntari.

Ocuparea locurilor vacante

Dacă dintr-un oarecare motiv apare un loc vacant în Consiliu, este cooptat candidatul din lista de rezervă care are cele mai multe voturi acumulate. În cazul în care nu există candidați în listă de rezervă, se vor anunța alegeri repetate pentru anul sau grupa respectivă

Prima întâlnire cu CE

După ce a fost constituit Consiliul Elevilor la nivelul școlii, acesta trebuie să se întâlnească pentru a se cunoaște mai bine și a iniția procesul de organizare a activității CE.

Este extrem de important pentru adultul care facilitează activitatea CE să asigure toți factorii necesari pentru o participare veritabilă a copilului. Pentru mai multe detalii vezi *fișa resursă 3 Modelul lui Laura Lundy*

Prima întâlnire poate fi coordonată de cadrul didactic care realizează comunicarea între CE și Consiliul Profesorat și care poate asista la ședințe, cu acordul elevilor. Membrii Consiliului vor decide asupra celei mai bune metode de funcționare și vor vota pentru a desemna persoanele care să ocupe anumite funcții.

Mai jos apare o sugestie pentru realizarea ședinței de cunoaștere.

Fișa resursă 2: „Beneficiile participării copiilor”

Principii și beneficii ale participării copiilor:

Următoarele principii de participare au fost stabilite în Recomandările CM / REC (2012)2 a Consiliului European, în Comitetul general nr. 12 al Comitetului pentru Drepturile Copilului.

- Nu există limită de vârstă pentru dreptul copilului sau tânărului de a-și exprima liber opiniile.
- Dreptul copiilor și adolescenților de a participa se aplică fără discriminare temeiuri.
- Ar trebui depuse eforturi deosebite pentru a permite participarea copiilor și adolescenților cu mai puțini oportunități sau copii rar auziți.
- Părinții și îngrijitorii au responsabilitatea principală pentru copilul lor și activitățile de participare nu ar trebui submineze acest lucru.
- Pentru a putea participa în mod semnificativ și autentic, copiilor și adolescenților ar trebui să li se furnizeze toate informațiile relevante și în diferite formate și limbi și să li se ofere sprijin adecvat pentru auto-advocacy adecvat vârstei, dizabilității și circumstanțelor. Informații accesibile, prietenoase cu diversitatea pentru adolescenții de diferite vârste și abilități. Furnizați versiuni offline ale resurselor online, deoarece unii adolescenți nu pot accesa internetul. Bugetul pentru interpreți (de ex. limbajul semnelor, braille sau limbile locale).
- Asigurați informații accesibile și favorabile diversității pentru copii de diferite vârste și abilități: furnizați versiuni offline ale resurselor online, deoarece unii copii nu pot accesa internetul; bugetul pentru interpreți.
- Pentru ca participarea să fie eficientă, semnificativă și durabilă, ea trebuie înțeleasă ca un proces și nu un eveniment unic și necesită un angajament continuu în termeni de timp și resurse. Copiii și adolescenții ar trebui să fie întotdeauna pe deplin informați cu privire la scopul participării lor.
- Toate procesele în care copiii și adolescenții sunt audiați ar trebui să fie transparente, informative, voluntare, respectuoase, relevante pentru vârsta și experiențele copiilor, în medii prietenoase copiilor, incluzive (nediscriminatorii), susținute de formare, sigure și sensibile la risc și responsabile.
- Părăsirea procesului ar trebui, de asemenea, să fie ușoară, fără vinovăție și fără a fi nevoie de explicații pentru participanții care numai doresc să se implice.
- Mecanismele de raportare pentru violență / exploatare trebuie, de asemenea, integrate în procesul de participare.

Permiterea unei participări semnificative a copiilor, adolescenților și părinților nu este ușoară și poate necesita o schimbare de atitudine a factorilor de decizie și a profesioniștilor care consideră că este incomod sau inconfortabil. Este important de reținut că participarea copiilor nu înseamnă că tot ceea ce este cerut sau sugerat de copii va fi inclus în programe, iar acest lucru ar putea să

nu fie posibil, fezabil sau adecvat. Cu toate acestea, înseamnă că se va acorda pondere opiniilor copiilor în luarea deciziilor cu priere la servicii și că se va aplica interesul superior al copilului și că copiii vor promova feedback cu privire la ceea ce este luat în considerare și de ce. Pentru ca participarea să fie semnificativă, trebuie să aibă loc un proces de împuternicire. Participarea și împuternicirea ar trebui să meargă mână în mână. Pentru a promova împuternicirea, trebuie să existe o partajare reală a controlului, a proprietății și a capacității de a participa, de a influența deciziile și de a influența alocarea resurselor.

Beneficiile participării pentru copii:

- Copiii dezvoltă abilități importante de viață, inclusiv gândire critică, abilități puternice de comunicare, abilități de conducere, conștientizare de sine, abilități de rezolvare a conflictelor, competență interculturală, lucru în echipă și luare de decizii.
- Dobândesc un sentiment de realizare și o credință sporită în propria capacitate de a face diferență.
- Copiii care sunt obișnuiți să se exprime pot vorbi mai mult despre violență sau exploatare.
- Dobândesc cunoștințe politice și sociale și conștientizarea drepturilor și responsabilităților lor.
- Participarea copiilor conduce la îndeplinirea altor drepturi.
- Copiii învață să fie cetățeni activi și responsabili.
- Lucrul împreună ajută la dezvoltarea relațiilor pozitive între copii și adulți; promovează o imagine pozitivă a copiilor în comunitățile lor, în rândul profesioniștilor și în rândul colegilor;
- A avea un rol semnificativ de jucat în cadrul unui proiect creează oportunități de dezvoltare personală în rândul copiilor care sunt adesea excluși.
- Implicarea copiilor în munca noastră oferă un mijloc de a-i proteja de vătămări și de a-i împiedica să fie invizibil atunci când discutăm despre planuri, elaborăm politici și proiectăm servicii sau luăm decizii care le afectează viața.
- Oportunități de a întâlni, de a lucra și de a colabora cu oameni din diferite medii culturale, sociale și lingvistice și de a contribui la combaterea stereotipurilor.
- Copiilor li se dă autoritatea de a-i trage la răspundere pe purtătorii de obligații, pentru a se asigura că adulții gândesc și se comportă într-un mod care respectă și copilăria.

Beneficiile participării copiilor pentru adulți:

- Adulții află direct de la copii despre problemele care îi afectează, mai degrabă decât să ghicească ce cred ei.
- Adulții sunt motivați de a fi mai direct responsabili în fața copiilor și de nevoia ca drepturile copiilor să fie îndeplinite.
- Adulții se simt mai motivați cu privire la valoarea muncii lor.
- Copiii oferă idei și sugestii creative și o perspectivă nouă.
- Lucrul cu copiii este distractiv, energizant și multidimensional.

Fișa resursă 3: Modelul lui Laura Lundy

Modelul lui Lundy privind participarea copiilor bazată pe drepturi:

Laura Lundy a conceput un model al participării care este acum folosit pe scară largă în Uniunea Europeană. Lundy a punctat că doar VOCEA nu este suficientă pentru o participare deplină a copiilor. Aceștia au de fapt nevoie de patru factori care să le faciliteze participarea.

- SPAȚIU: Copiilor trebuie să li se dea oportunitatea de a-și exprima o opinie
- VOCE: Exprimarea opiniilor copiilor trebuie facilitată
- PUBLIC: Opinia trebuie ascultată
- INFLUENȚĂ: Opinia trebuie să se soldeze cu măsurile corespunzătoare

Diagrama de mai jos - **Imaginea 1⁴** - a fost preluată de pe site-ul web al Uniunii Europene, unde se pot consulta mai multe informații despre Lista de verificare aferentă modelului VOCII lui Lundy:

http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/lundy_model_child_participation.pdf

Acesta este un instrument care prezintă câteva întrebări pe care le puteți utiliza pentru a implementa acest model.

⁴ Preluat din PREGĂTIREA PENTRU IEȘIREA DIN NGRIJIRE. Ghid de practică. poate fi accesat online: <https://www.sos-childrevillages.org/getmedia/e8ba1630-6a63-467f-ab35-b6fe2ba345d7/Practice-guidance-Book-ROMANIAN.pdf>

Modulul 2: Consolidarea echipei

Obiective:

Pe parcursul și la finele activității participanții vor fi capabili:

- să stabilească conexiune cu grupul;
- să colaboreze cu colegii;
- să muncească în echipă.

Timp estimat: 3 ore

Partea I: (1 oră și 30 min.)

Modulul Pas cu pas:

Activitatea 1 „Bingo uman” -15 min.

Materiale necesare: fișe cu pictograme corespunzătoare (*fișa resursă 1*) și pixuri

Instrucțiuni:

1. Oferiți fiecărui participant câte o fișă cu pictograme (**fișa resursă 1**);
2. Explicați participanților că atunci când va fi semnalul START vor porni în căutarea de informații. Așa încât în fiecare pătrat să înscrie numele persoanei care corespunde cu afirmația înscrisă acolo. Pentru aceasta este nevoie ca fiecare participant să interacționeze și să întrebe persoanele din joc dacă corespund caracteristicilor de pe foaie;
3. Comunicați că numele fiecărei persoane poate fi înscris doar o singură dată;
4. Se va pune accent pe rapiditate, astfel primul care va completa fișa va striga „Bingo” și șocul se va opri.

Sugestii pentru facilitator:

- Conținutul fișei e recomandabil să fie adaptat grupului, așa fel încât să fie înscrise lucruri care se potrivesc anume acestui grup.
- Dacă în fișă sunt înscrise mai multe pictograme decât participanți, puteți modifica sarcina. De exemplu să completeze diagonalele.

Fișa resursă 1: Bingo

Vorbesc engleza	Îmi plac pisicii	Îmi place sportul	Practic origami	Am jucării
Îmi place matematica	Port ochelari	Loc teatru	Îmi plac căteii	Am zburat cu avionul
Îmi place să citesc	Stiu 10 capitale	Am păr lung	Îmi place apusul	Cânt la un instrument muzical
Vorbesc 3 limbi	Am călătorit	Am frați și/sau surori	Îmi place să cânt	Port cercei
Îmi place să dansez	Am vizitat cetatea Sorooca	Am fost la un concert	Am tattoo	Îmi place să gătesc

Imagini preluate de pe: [Vector Icons and Stickers - PNG, SVG, EPS, PSD and CSS \(flaticon.com\)](https://www.flaticon.com)

Debrifarea activității:

1. Cum vă simțiți?
2. Care sunt lucrurile interesante pe care le-ați aflat?
3. Cum am putea valorifica aceste informații pe viitor?

Activitatea 2 „Contractul din mâna ta” 45 min

Materiale: Un rulou mare de hârtie, cu mai multe foi A2 lipite împreună (în funcție de mărimea grupului și de timp), cariocă colorată, scotch, guașe de 4 culori (roșu, albastru, galben, alb), câte o pensulă pentru fiecare persoană, pahare pentru apă, recipiente pentru vopsele, eventual foi de plastic pentru a proteja masa sau podeaua, șervețele umede.

Instrucțiuni:

Etapă A

1. Propuneți participanților regulile/liniile directe care vor ușura activitatea în echipa voastră. Explicați participanților că aceste linii sunt deja la ei. Și anume asta e partea cea mai bună a acestor linii - faptul că se află deja în mâna lor;
2. Arătați participanților propria mână și explicați semnificația fiecărui deget conform *fișei resursă 2-Contractul din mâna ta*;
3. Întrebați participanții dacă ar dori să schimbe câteva reguli din cele explicate mai sus care ar ajuta și mai mult să funcționeze echipa și de comun acord ați putea face această schimbare;

Etapă B

1. Propuneți participanților să ia loc în jurul mesei acoperite cu hârtie;
2. Se va urmări ca vopselele de diferite culori să fie plasate pe masă astfel, ca să fie accesibile pentru toți;
3. Pentru început, fiecare participant va trasa cu o cariocă colorată și cu caractere cât mai mari cele două inițiale ale sale (atingând marginea foii). Inițialele trasate se vor suprapune unele peste altele, creând, astfel, un desen abstract;
4. Participanții își vor colora palmele cu guașă și le vor plasa peste inițiale. Asigurați-vă că fiecare din ei are acces la șervețele umede pentru a se șterge mai apoi pe mâini;
5. La început, se lucrează individual și în tăcere (fiecare trebuie să se concentreze asupra activității);
6. Peste un anumit timp, la următoarea etapă, participanții vor adăuga detalii și elemente care cred ei că ar caracteriza echipa lor;
7. Când compoziția este terminată, fiecare participant poate scrie pe o bucată de hârtie un titlu sau un cuvânt, care îi vine în minte în relație cu ceea ce vede. În final, se vor aduna toate propunerile scrise și se va elabora un text, folosind aceste cuvinte sau fraze.

Sugestii pentru facilitator:

Activitatea asupra lucrării colective va fi precedată de o discuție colectivă.. Scrierea inițialelor și plasarea palmelor pe hârtie le va permite participanților să lase amprente și să-și afirme individualitatea în cadrul colectivului.

Această dihotomie a individului care se afirmă, dar în același timp, creează relații cu alții va fi simțită pe tot parcursul activității. Întreg procesul accentuează două momente specifice procesului de socializare – afirmarea sinelui, în cadrul grupului și crearea relațiilor ce pun baza cooperării. Alt aspect important este stabilirea limitelor: limitele spațiului (mici forme care trebuie respectate), limitele alegerii culorilor etc. La baza acestei activități stă acceptarea limitelor și găsirea soluțiilor

creative, pentru a-și lărgi aria posibilităților. Unii se simt foarte bine pe parcursul desfășurării acestui exercițiu, alții mai puțin bine. Este important să se facă observări asupra comportamentelor și să se discute aceste momente în timpul feedback-ului.

Fișa resursă 2: Contractul din mâna ta

Dorim să trecem în revistă câteva așteptări simple care – dacă sunt respectate – vor permite fiecăruia dintre noi să aibă cea mai bună experiență posibilă în echipa noastră. Sunt câteva linii directoare/ reguli pentru funcționarea eficientă a consiliului nostru și pentru a ne asigura o atmosferă prietenoasă și deschisă. **E vorba de un contract în mâna noastră** 😊

Nu vă faceți griji, nu e vreo șmecherie – sunt pur și simplu linii directoare pe care toată lumea le poate urma, linii directoare care ne vor ghida să devenim o echipă excelentă. Știți care este partea cea mai bună a acestor reguli? Toate sunt deja în mâna noastră.

DEGETUL MIC: SIGURANȚĂ⁵

Cel mai mic deget este cel mai vulnerabil. Nu este la fel de puternic sau la fel de agil ca celelalte degete, dar fără el este mult mai greu să ne folosim mâna. S-ar putea să nu-ți dai seama, dar celelalte degete sunt mereu atente să-l protejeze. Având în vedere acest lucru, degetul mic ne reamintește că siguranța să fie întotdeauna în mintea noastră și lucrăm mereu pentru a menține lucrurile în siguranță. Siguranța nu este doar fizică, deși asta este foarte important. Siguranța emoțională este la fel de importantă pentru noi toți ca și siguranța noastră fizică – vrem să ne străduim să creăm un mediu în care fiecare membru al grupului să se simtă confortabil și în siguranță. Ce înseamnă siguranța pentru voi?

DEGETUL INELAR: ANGAJAMENT

Acest deget este locul unde oamenii din multe culturi își poartă în mod tradițional verigheta. Inelul este purtat ca simbol al angajamentului față de un partener, iar angajamentul este ceea ce vrem să subliniem aici. Prin adierea la acest grup, vă luați un angajament față de ceilalți membri ai grupului. Vă asumați angajamentul de a deveni un membru util al grupului, chiar și în momentele dificile. De asemenea, vă asumați un angajament față de dvs. de a participa la ceva care are potențialul de a vă ajuta să creșteți. Ce înseamnă angajamentul pentru voi?

⁵ Adaptat din FACILITATORS MANUAL GUIDELINES TO ENHANCE CHILD PARTICIPATION AND WORK WITH YOUTH ON CHILD ADVISORY BOARDS; WRITTEN WITHIN THE FRAMEWORK OF THE AWAY PROJECT, 2018, accesibil : http://tdh-europe.org/upload/document/7283/facil_web_final.pdf

DEGETUL MEDIUL: RESPECT

În multe culturi, ridicarea degetului mijlociu la cineva este un semn grav de lipsă de respect! Acest al treilea deget ne amintește cât de important este respectul într-un grup. Pentru a profita la maximum de această experiență, trebuie să respectați ceilalți membri ai grupului, chiar dacă ideile, personalitățile, corpurile, familiile și/sau cultura lor sunt diferite de a voastre. Trebuie să te respecti, păstrându-ți corpul sănătos și mintea concentrată pe activități și distracție. Și respectați-vă propria inteligență și idei – dacă aveți o idee despre care credeți că ar putea ajuta grupul, vă rugăm să o împărtășiți! Respectul pentru liderii de grup este, de asemenea, important, ei își oferă timpul pentru a te ajuta să devii cel mai bun om care poți fi. Ce înseamnă respectul pentru voi?

DEGETUL ARĂTĂTOR: RESPONSABILITATE

Degetul arătător este degetul pe care mulți oameni în întreaga lume obișnuiesc să arate ceva sau pe cineva. Îndreaptă-ți degetul arătător spre tine. Persoana către care arăți cu degetul chiar acum – tu – este cea mai responsabilă pentru tine! Când te afli într-un grup, tu trebuie să fii responsabil pentru tine. Aceasta înseamnă că ești responsabil în fața grupului pentru ceea ce spui și faci. Acum îndreaptă degetul arătător spre altcineva. Uită-te la mâna ta... câte degete arata înapoi spre tine chiar acum? Probabil celelalte trei, din palmă, sunt îndreptate către tine. Asta arată că, dacă fiecare dintre noi suntem responsabili pentru ceea ce spunem și ceea ce facem, întregul grup va avea un beneficiu în urma acestui fapt. Ce înseamnă responsabilitatea pentru voi?

DEGETUL MARE: DISTRACTIA

Pentru noi, degetul mare e ridicat ... și asta înseamnă că e în regulă să te distrezi! Credem atât de mult în distracție încât o facem una dintre regulile noastre, chiar lângă lucruri precum siguranță și respect. Vrem să aduceți o atitudine pozitivă în grup de fiecare dată când veniți. Dacă întâmpinați probleme în a fi pozitiv, încercați să lăsați unul dintre membrii grupului să vă înveselească. Amintiți-vă, există suficientă distracție în grupul dvs. pentru a îmbunătăți orice sentimente negative. Chiar dacă aveți o perioadă dificilă în grup, o atitudine pozitivă este adesea cea care îi ajută pe oameni să treacă peste provocări și să se bucure de succesul pe de altă parte. Ce înseamnă pentru voi o atitudine pozitivă?

Debrifarea activității:

- Cum v-ați simțit pe parcursul acestei activități? Care moment v-a plăcut mai mult, cel individual sau cel colectiv?
- Ați aflat ceva nou despre voi înșivă? Dar despre alții?
- Ce părere aveți despre rezultat? Ce ați vrea să spuneți despre această lucrare realizată în comun? Vedeți în ea o metaforă a grupului? Care anume?

Activitatea 3 „Lumânarea aprinsă”⁶ 25 min

Activitatea aceasta are rolul de a-i determina pe participanți să găsească o soluție creativă. Rezultatul odată obținut, imaginea va persista nu numai în mintea, ci și în inima și în corpul lor, deoarece, pentru a reuși, participanții vor trebui să se implice total în activitate.

Material: Pentru fiecare grup de 2-3 persoane, patru pahare (din plastic sau de sticlă), patru bastonașe subțiri din lemn (ca cele pentru frigărui), o lumânare (rotundă, ca cele pentru candelă), chibrituri sau o brichetă, foaia cu instrucțiuni (*fișa resursă 3*).

Instrucțiuni

1. Formați grupuri de câte 2-3 persoane;
2. Așezați grupurile la două mese diferite și dați-le foaia cu instrucțiuni și restricții. Fixați timpul de lucru: 10 min;
3. După aceasta nu mai răspundeți la nicio întrebare. Totul este scris pe foaia de hârtie, pe care au primit-o.

Sugestii pentru facilitator:

Dacă exercițiul nu este finalizat în 10 min., nu oferiți soluția.

Lăsați participanții să reflecteze la aceasta până la întâlnirea următoare și să mai încerce o dată. Insistați asupra frustrării lor și a dorinței de a reuși.

⁶ Lucru cu copii și mediul lor Manual de competențe psihosociale, Disponibil aici: <https://tdh-moldova.md/index.php?pag=news&id=668&rid=322&l=ro>

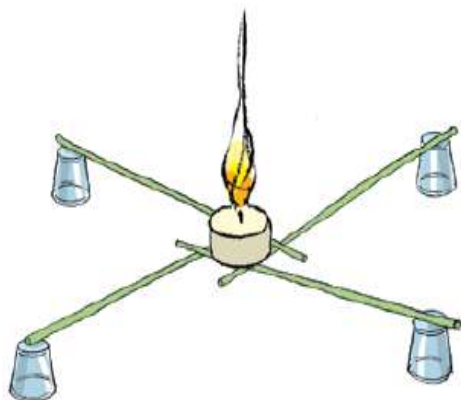
Fișa resursă 3: Foaia cu instrucțiuni

Foaia cu instrucțiuni

Cu ajutorul celor patru pahare așezate sub formă de pătrat (lipite cu scotch de masă în prealabil) și al celor patru bastonașe, puneți lumânarea în centrul pătratului, în echilibru pe bastonașe, și aprindeți-o. La sfârșit, lumânarea nu trebuie să atingă nici masa, nici mâinile participanților. Numai bastonașele țin lumânarea, fără o altă susținere.

Restricții:

- Niciun alt obiect nu poate fi folosit: lipici, scotch etc.
- Paharele nu pot fi nici atinse, nici deplasate.
- Bastonașele nu trebuie să atingă masa, nici nu pot fi rupte sau arse.

Soluție

Încrucișați bastonașele ca în desen, ca și cum ați țese, unul deasupra - unul dedesubt, unul dedesubt - unul deasupra. Fixați lumânarea în mijlocul micului pătrat astfel construit. Câte doi, luați fiecare două bastonașe și puneți-le încet cu capetele pe fiecare pahar. Apoi aprindeți lumânarea. Pentru a realiza această sarcină, este foarte important să nu lucrați în interiorul pătratului format din pahare, ci alături de amplasarea finală, apoi să mutați totul.

Debriefarea activității:

Cereți fiecărui participant să-și rezerve un scurt moment, pentru a reflecta asupra propriei implicări, precum și a sentimentelor încercate de la începutul până la sfârșitul activității. Încercați să obțineți răspunsuri la mai multe întrebări.

- Cum ați nota motivația proprie din timpul exercițiului, utilizând sistemul de puncte de la 1 la 10?
- Cine a crezut sau a știut că există o soluție a exercițiului?
- Cum vă simțiți după reușita/nereușita acestei activități?
- Care a fost rolul fiecărei persoane în timpul activității?
- Ce comportamente au fost constructive? Care au fost comportamentele mai puțin sau deloc constructive etc.?
- Dacă unul sau toate grupurile au găsit soluția, întrebați-i ce cred ei că înseamnă aceasta. Văd ei o legătură cu rolul lor?

Activitatea 4: Iepurașul invizibil 10 min

Instrucțiuni:

1. Spuneți participanților că aveți în palme un iepuraș, care va trece din mână în mână pe la fiecare participant, până ajunge înapoi la facilitator.
2. Comunicați participanților că este important să aibă mare grijă de iepuraș și să nu îl scape jos, iar înainte de a-l da mai departe, trebuie să povestească iepurașului și întregului grup „Cu ce gând merge acasă după această activitate?”.
3. Exemplificați ce e de făcut, apoi dați ”iepurașul” mai departe.
4. După ce a ajuns iepurașul înapoi la facilitator, îi dați drumul iepurașului să fugă, spuneți participanților că activitatea de azi a luat sfârșit și le comunicați ziua când vă întâlniți data viitoare.

Activitatea 1 Salata de fructe⁷ 15 min

Materiale: scaune (suficiente pentru fiecare participant)

Instrucțiuni:

1. Participanții sunt așezați în cerc pe scaune;
2. Fiecare participant va primi de la facilitator câte un nume de fruct (ex: măr, strugure, portocală, etc.) pe care va trebui să-l țină minte pe tot parcursul jocului. Rolurile se vor repeta la fiecare 3-5 persoane, în funcție de numărul total al participanților;
3. O persoană va veni în picioare în mijlocul cercului, iar scaunul său va fi scos din joc. Persoana din mijloc își va exprima dorința cu privire la ce fruct și-ar dori să mănânce, dintre cele menționate în joc. Cei care poartă numele fructului cerut se vor ridica și vor schimba locurile între ei, în același timp persoana din mijloc va trebui să își găsească un loc pe scaun. Este important ca nimeni să nu rămână pe locul inițial; în caz contrar, acesta va ajunge în mijlocul cercului;
4. Pe lângă opțiunile de fructe existente, cel din mijloc își poate exprima preferința pentru o salată de fructe. În această situație toți participanții vor schimba locurile între ei.

⁷ <https://jocuripentrucoopiimarisimici.blogspot.com/2010/10/salata-de-fructe.html>

Activitatea 2 : „Toți suntem egali – fiecare este diferit”⁸ 60 min

Materiale: fișa resursă 4, o coală mare de hârtie (A3) sau hârtie pentru flipchart și carioci (opțional).

Pregătire: Multiplicați fișa resursă pentru fiecare participant. O altă variantă este să copiați textul pe tablă sau să folosiți un proiector (asigurați-vă ca toata lumea vede bine textul).

Instrucțiuni:

1. Spuneți-le participanților că această activitate este un fel de chestionar, dar că scopul nu este acela de a vedea cine a răspuns corect și cine nu, ci este doar un punct de plecare,
2. Distribuți sau afișați cele două citate. Participanții au la dispoziție 5 minute să le citească;
3. Apoi, fiecare trebuie să stabilească individual:
 - sursa primului text; din ce carte sau document este extras acest fragment?
 - din ce țară/regiune a lumii provine autorul celui de-al doilea text?
4. Când toată lumea este pregătită, participanții trebuie să se organizeze în grupuri mici de aproximativ trei persoane. Acordați-le 20 de minute pentru a discuta și a analiza opțiunile lor personale. Trebuie să se gândească la următoarele întrebări și, dacă este posibil, să dea un răspuns colectiv:
 - De ce au ales tocmai acel răspuns și nu altul?
 - Ce spun textele despre autori?
 - Care este părerea lor despre aceste texte?
5. După ce grupurile au terminat, reveniți în grup reunit și întrebați fiecare grup în parte care este răspunsul lor la întrebarea a). Fiecare grup trebuie să spună care sunt motivele care i-au determinat să facă aceste alegeri;
6. Repetați procedeul pentru întrebarea b). Dezvăluți numele autorului, Said al-Andalusi din Spania.

⁸ Adaptată din Compass: Manual for Human Rights Education with Young People, accesibil: <https://www.coe.int/en/web/compass>

Fișa resursă 4: Chestionarul „Toți suntem egali – fiecare este diferit”

1. De unde provine următorul text? Din ce carte sau document face parte?

„Toți oamenii de pe Pamânt, de la Est la Vest, de la Nord la Sud, formează un singur grup; ei se diferențiază prin trei trăsături distincte: comportament, înfațișare fizică și limbă.”

Alegeți unul dintre următoarele răspunsuri:

- Declarația UNESCO privind rasismul, 1958
- Herodot, „Istoria”, 440 î.Hr.
- „Vedele”, India, aprox. 1000 d.Hr.
- Raportul campaniei pentru tineri „Toți suntem egali – fiecare este diferit”, Consiliul Europei, 1996
- Said Al-Andalusi, 1029 d.Hr./420 AH
- Nici un răspuns nu este corect

2. Din ce țară/regiune a lumii provine autorul acestui text?

„Cei care trăiesc în nordul îndepărtat (al Europei) suferă pentru că sunt prea departe de soare. Aerul este rece acolo, iar cerul este înnorat. Ca urmare, temperamentul lor este rece, iar comportamentul nepolitic. În consecință, corpul lor este enorm, pielea le-a albit, iar parul li s-a întins. Și-au pierdut puterea de înțelegere și acuitatea percepției. Sunt cuprinși de ignoranță și lene și infestați de oboseală și de stupidenie.”

Alegeți unul dintre următoarele răspunsuri:

- China
- Europa
- India
- Africa
- Persia
- Nici un răspuns nu este corect

Debrifarea activității:

- Participanții au fost surprinși de soluție?
- Cum a găsit inițial răspunsul fiecare participant în parte? A ghicit? Si-a folosit intuiția? S-a bazat pe cunoștințele sale?
- Si-au schimbat participanții opiniile pe parcursul discuțiilor pe grupuri mici? Ce i-a determinat să își schimbe opinia? Presiunea grupului? Argumentele convingătoare?
- Cum si-au aparat participanții opiniile în cadrul discuțiilor în grupuri mici? Si-au susținut opinia cu prudența sau cu hotărâre?
- De ce îi descrie autorului pe oamenii din nord în acest mod?
- Ce indicii ne oferă al doilea text despre autor, despre cum arată și despre cultura lui?

- În ce măsură opinia autorului este rezultatul punctului sau de vedere? Sau este adevărat ca, în acele vremuri, culturile din nordul Europei erau mai puțin „civilizate” decât cultura din care provine autorul?
- Participanții cunosc exemple similare despre care au auzit sau citit în care se vorbea în mod asemănător despre alți oameni? Cum ar fi să fii considerat persoana inferioară?
- Care sunt consecințele care decurg din faptul că oamenii nu sunt prețuiți pentru ceea ce sunt? Participanții cunosc exemple din istorie? Dar din prezent?
- Ce putem face pentru a contrabalansa efectele prejudecăților? Există persoane sau grupuri în școala sau țara în care locuiesc participanții care sunt victimele prejudecăților? Ce prejudecați?

Sfaturi pentru facilitatori:

Ambele fragmente au fost extrase din cartea unui celebru învățat din Cordoba, Andalusia (astăzi în Spania), care s-a născut în 1029 d.Hr./420 AH. Said al-Andalusi a fost un învățat bine cunoscut pentru înțelepciunea și cunoștințele sale. Pentru el, civilizația și știința erau aproape sinonime cu cunoașterea Coranului. Avea nu numai o foarte bună pregătire religioasă, dar excela și în literatura araba, medicina, matematica, astronomie și alte științe.

Să nu uităm că, la momentul respectiv, bazinul Mării Mediterane și în special regatele arabe care îl înconjurau constituiau centrul „civilizației”. Cunoașterea nu era nici pe departe atât de avansată în „nord”, cum numea Said nordul Europei, față de cum era în lumea araba, în Persia, China și India.

În funcție de grup, trebuie să explicați participanților cum să citească textele cu un ochi mai critic. S-ar putea să trebuiască să subliniați că al doilea text scoate la iveală multe lucruri despre autor, despre înfățișarea și cultura lui, spre exemplu, faptul că probabil avea parul ondulat și pielea închisă la culoare. Lectura critică presupune nu numai înțelegerea conținutului textului, dar și aprofundarea contextului, cine este autorul și de ce scrie ceea ce scrie. Conștientizarea tuturor acestor elemente reprezintă un pas important în înțelegerea modului de citire a diverselor mesaje (din istorie, stiri, poezie, versurile unor cântece, etc.) și a valorilor pe care le transmit.

De asemenea, este important că, pe parcursul discuției, să-i ajutați pe participanți să înțeleagă că diferențele nu îi fac pe oameni să fie „mai buni” sau „mai răi” decât alții. Acceptarea diferențelor contribuie la o comunitate prietenoasă și sigură.

Nota: fragmentele fac parte din „Book of the Categories of Nations –Science in the Medieval World” (Cartea categoriilor de națiuni – Știința în lumea medievală) de Said al-Andalusi, tradusă de Sema’an I. Salem și Alok Kumar, University of Texas Press, Austin, 1991.

Activitatea 3. „Nodul Uman” 15 min

Instrucțiuni:

1. În Jocul Nodul Uman se formează un cerc cu toți participanții;
2. Fiecare jucător strânge mâna persoanei din stânga și dreapta lui. Se primește un cerc în care toți sunt apucați de mâini. Cu toții o dată se îndreaptă spre interior rotindu-se și încălcându-se cu cei din jur formând un nod;
3. Întreg grupul va avea scopul să aducă echipa la locul din poziția inițială. Cu alte cuvinte să deznoade nodul.. Când se deznoadă nodul participanții nu au dreptul să dea drumul la mâini.

Debrifarea activității:

- Sarcina a fost clară pentru toți? Cum vi s-a părut activitatea? Ușoară, dificilă, plictisitoare, motivantă?
- Care au fost comportamentele constructive și cele mai puțin constructive în realizarea sarcinii?
- Au existat persoane influente în cadrul exercițiului (lideri)? Care sunt acestea și ce au permis ele să se realizeze sau să nu se realizeze?
- Cum a lucrat grupul? În armonie, confruntare, conflict, cooperare? Ce influență a avut această atmosferă de grup asupra realizării sarcinii?
- Cum a fost receptarea și comunicarea în grup? Au existat frustrări și dificultăți de comunicare?
- V-ați distrat? Dacă nu, de ce?
- Ce ați modifica, dacă ați repeta activitatea? De ce?

Sugestii pentru facilitator:

Gestionați „încălcirea” grupului. Fiți atenți să nu se provoace durere la participanți. Amintiți-le despre siguranța fiecăruia.

Modulul 3: Drepturile copilului

Obiective:

- să se familiarizeze cu drepturile copilului, așa cum apar ele în Convenția Națiunilor Unite
- să conștientizeze importanța respectării drepturilor copilului luate ca tot unitar.

Timp estimat: 1 oră

Materialele și pregătirea activităților: flipchart, markere, săculeți cu bilețele cu drepturile copilului așa cum sunt ele descrise în Convenția ONU

Modulul pas cu pas:

Copiii sunt împărțiți în grupe de câte 3-4 folosind diverse metode:

- extrag dintr-un săculeț câte o bomboană și apoi se împart în grupuri după culoarea învelișului bomboanei;
- prin completarea a 3 sau 4 puzzle-uri simple (de 4 piese). Fiecare copil extrage o piesă de puzzle, apoi caută colegii cu ale căror piese se potrivește piesa lui;
- prin extragerea dintr-un săculeț a unui dop de plastic de diverse culori, apoi potrivirea grupurilor conform culorilor;
- prin metoda clasică: mere-pere-nuci-alune;

Se face preambulul: facilitatorul le spune copiilor că vor porni într-o călătorie în lumea reală, în care vor descoperi drepturile copilului. Inițial, vă asigurați că ei știu ce înseamnă copil în accepțiunea ONU: "orice persoană sub 18 ani". Le puteți spune că, deși majoratul este legiferat în diverse culturi, la vârste diferite (le puteți da exemple), ONU a dat definiția copilului "orice persoană sub 18 ani" pentru a se asigura că adulții sprijină copiii din întreaga lume în funcție de particularitățile lor de dezvoltare și nu de cultura locului. În această călătorie, copii vor lua cu ei un rucsac ce conține tot ce au nevoie pe parcursul călătoriei,

Fiecare grup primește câte un săculeț/rucsac plin cu bilețele. Pe fiecare bilețel este scris un drept al copilului, așa cum apar ele în Convenția Drepturilor Copilului.

Grupurile sunt rugate să citească cu atenție bilețelele și să discute între ei la ce face referire fiecare bilețel (eventual să dea exemple pentru colegi, pentru a înțelege mai bine). Lăsați copiii 10-15 minute pentru această activitate.

Apoi, facilitatorul le spune că drumul este anevoios. Au avut de urcat un deal și nu pot duce tot rucsacul, așadar sunt rugați să renunțe la 5 bilețele. Lăsați-i 5 minute să dezbată la care bilețele renunță.

Faceți un tur de sală, în care grupurile spun, pe rând, la ce bilețele au renunțat, eventual de ce au ales tocmai acele bilețele.

Apoi le spuneți că soarele este arzător, au mai trecut câteva ore de urcuș și au obosit și mai tare. Rugați-i să mai renunțe la 5 bilețele. Lăsați-i 5 minute să dezbată, apoi faceți iar un tur de sală.

Apoi le spuneți că a venit noaptea, e frig și nu au cu ce aprinde focul. Să mai renunțe la 5 bilețele. Faceți un tur de sală ca și mai înainte.

Când se întorc din călătorie, trebuie să plătească "vama". Luați dvs, la întâmplare sau expre, alte câteva bilețele. Unui grup lăsați-i un singur drept, altui grup 2-3 și altui grup puteți să nu îi luați "vamă" deloc.

În acest moment, copiii au rămas cu un singur drept (maximum 3). Rugați-i să spună ce părere au de dreptul cu care au rămas, apoi inițiați discuția despre cum au trăit (emoțional) exercițiul.

- Ce au simțit când a trebuit să renunțe la drepturi?
- când a fost mai greu? Prima oară? A doua? A treia oară sau când li s-au luat, pur și simplu, drepturile de către o persoană în care ar fi trebuit să aibă încredere (adultul de lângă ei)
- Cum s-au simțit când au văzut că au rămas cu un singur drept?
- Ce drepturi, dintre cele aflate pe bilețele, consideră ei că le sunt respectate și care nu sunt?
- Cine trebuie să se lupte pentru drepturile lor?
- Ce pot ei face ca să-și păzească drepturile?
- Ce pot face când văd o încălcare a drepturilor unui copil din prejmă?
- Cum consideră că pot lua adulții ca aliați?

Facilitatorul continuă cu input: cât de importante sunt TOATE drepturile, luate ca atare, și cum noi ar trebui să ne luptăm pentru respectarea globală a drepturilor copilului. Puneți accent pe faptul că orice copil are aceste drepturi prin simplul fapt că este copil, și nu ca urmare a lucrurilor pe care le face el sau legat de locul ori familia în care s-a născut. Atrageți-le atenția copiilor că o societate în care drepturile unor copii nu sunt respectate și ale altora sunt nu este o societate echitabilă, ci este o societate în care oricând, dintr-un motiv sau altul, mai mult sau mai puțin arbitrar, poți trece dintr-o categorie în alta. De aceea este important să luptăm cu toții ca TOATE drepturile TUTUROR copiilor să fie respectate.

Încheiați exercițiul cu un poster comun făcut de copii. Denumiți posterul: O MÂNĂ DE AJUTOR. Pe o coală A4, fiecare să își deseneze conturul mâinii, apoi, pe fiecare deget, să scrie o persoană la care ar putea apela atunci când constată că i se încalcă, lui sau unui alt copil din preajma lui, un drept. Este bine ca fiecare copil să scrie cât mai concret numele celui pe care se bazează. Scopul acestui exercițiu de încheiere este de a termina într-o notă optimistă, astfel încât copiii să plece de la activitate cu ideea că pot și trebuie să facă ceva atunci când li se încalcă un drept și nu cu ideea că lumea este un loc nefast, în care drepturile îți sunt încălcate și nu poți face nimic, fiindcă totul depinde de ce fac ceilalți și nu de tine.

Fișa resursă 1: Drepturile copilului

(puteți printa direct și decupa această listă, apoi să puneți bilețelele cu cele 34 de drepturi în rucsac)

Dreptul la viață.

Dreptul la identitate (nume, cetățenie, a-mi cunoaște părinții).

Dreptul de a crește alături de familia mea.

Dreptul de a afla informații despre membrii familiei de care, dintr-un motiv sau altul, am fost separat.

Dreptul de reunire cu familia.

Libertatea de exprimare (de a căuta, primi, difuza informații și idei de orice natură)

Libertatea de gândire, conștiință și religie.

Libertatea de asociere și de întrunire publică pașnică.

Dreptul la intimitate (non-imixtiune în viața privată).

Accesul la informații adecvate prin mass-media.

Dreptul la protecție socială (nevoie de plasament familial, adopție)

Dreptul la protecție specială (în caz de dizabilități)

Dreptul la ajutor din partea statului dacă părinții nu îmi pot oferi bunăstarea.

Dreptul la îngrijiri de sănătate.

Drepturi egale cu cele ale cetățenilor statului-gazdă, în calitate de copil refugiat.

Dreptul la demnitate.

Dreptul la autonomie.

Dreptul la participare activă la deciziile care mă privesc.

Dreptul la asigurări sociale.

Dreptul la educație.

Dreptul la învățământ primar obligatoriu și gratuit.

Dreptul la a-mi folosi limba maternă, de a fi crescut în valorile culturale ale minorității căreia îi aparțin.

Dreptul la timp liber și la recreere.

Dreptul de a nu fi exploatat economic/prin muncă.

Dreptul de a fi protejat împotriva traficului de persoane (răpire, vânzare).

Dreptul de a nu fi exploatat/abuzat sexual.

Dreptul de a fi protejat împotriva uzului de substanțe nocive (stupefiante etc).

Dreptul de a nu fi supus la tortură, pedepse sau tratamente crude.

Dreptul de a nu fi condamnat la pedeapsa capitală sau fără posibilitatea de a fi eliberat.

Dreptul de a nu fi arestat, deținut sau întemnițat în mod ilegal sau arbitrar.

În caz de detenție, dreptul de a fi tratat cu omenie, de a avea acces la asistență juridică imediată.

În caz de conflict armat, dreptul de a nu participa direct la ostilități.

Dreptul de a mi se acorda asistență fizică și psihologică dacă am fost victima neglijenței, a relelor tratamente, a pedepselor crude sau a torturii.

Dreptul la prezumția de nevinovăție.

Fișa resursă 2: Mâna de ajutor

Încheiați exercițiul dând înapoi copiilor drepturile luate/furate sau la care au trebuit să renunțe de bunăvoie. Reiterați faptul că fiecare copil are aceste drepturi prin simplul fapt că s-a născut pe acest Pământ și că drepturile nu depind de locul, momentul sau contextul în care te-ai născut. TOȚI copiii din TOATĂ lumea au TOATE aceste drepturi, nu există diferențe între ei.

Partea a II-a: Drepturile copilului

Obiective:

- să recapituleze conceptele discutate în ședința precedentă – respectiv drepturile copilului așa cum apar ele în convenție;
- să facă diferența între drepturi, nevoi și dorințe;
- să aprofundeze dreptul la participare al copilului.

Timp estimat: 1 oră

Materialele și pregătirea activităților: flipchart, markere, lista cu drepturi, nevoi, dorințe

Modulul pas cu pas:

1. Recapitulare 10-15 minute

Pregătiți două coli de flipchart, pe una este scris ADEVĂRAT, iar pe cealaltă FALS

Scrieți pe post-it-uri (sau pe etichete) următoarele afirmații:

1. Copiii au dreptul să se asocieze cu ceilalți.
2. Fiecare copil are dreptul la hârtie igienică fină.
3. Copiii care intră în conflict cu legea vor beneficia de asistență juridică specială.
4. Copiii au dreptul să practice propria religie.
5. Fiecare copil are dreptul la mâncare adecvată și sănătoasă.
6. Niciun copil nu ar trebui să-și facă curățenie în propria camera.
7. Niciun copil nu trebuie să fie victima abuzului sexual.
8. Copiii au dreptul să mănânce mâncare cu valoare nutritivă scăzută.
9. Copiii cu dizabilități au dreptul la îngrijire specială.
10. Niciun copil nu trebuie să muncească.
11. Fiecare copil are dreptul la îngrijire medicală.
12. Copiii au dreptul la informație.
13. Copiii care nu au frați sau surori au dreptul la protecție specială.
14. Copiii au dreptul să-și exprime propriile opinii.
15. Copiii orfani au dreptul la protecție specială.
16. Fiecare copil are dreptul să aibă un vecin haios.
17. Copiii drăgălași au dreptul să beneficieze de tratament special.
18. Niciun copil nu trebuie să fie supus abuzului.
19. Copiii au dreptul să-și pună porecle unii altora.
20. Fiecare copil are dreptul să ia micul dejun în pat.
21. Fiecare copil are dreptul să se joace.
22. Niciun copil nu trebuie să fie supus ororilor războiului.
23. Fiecare copil are dreptul la educație.
24. Niciun copil nu ar trebui să spele vase.

25. **Copiii refugiați au dreptul la asistență specială.**
26. **Toți copiii sunt egali.**
27. **Fiecare copil are dreptul să râgâie la masă.**
28. **Toți copiii au dreptul la dragoste și la îngrijire.**

Copiii vin pe rând, trag câte un post-it din bol, îl citesc cu voce tare și îl lipesc pe posterul corespunzător ("adevărat" sau "fals"). Cereți copiilor să își argumenteze alegerea.

În cazul în care nu aveți timp să pregătiți bilețelele, jocul se poate desfășura și desemnând două colțuri ale încăperii: în unul puneți pe jos sau pe perete o coală A4 pe care scrie ADEVĂRAT, în celălalt colț puneți pe jos sau pe perete o coală A4 pe care scrieți FALS.

Citiți rar, cu voce tare, afirmațiile una câte una și lăsați copiii să se plaseze în colțul corespunzător. Dacă unii consideră afirmația adevărată și alții falsă, discutați cu ei, puneți-i să își justifice alegerea. Având în vedere că se face referire la un document oficial, practic nu există afirmații care să fie adevărate din punctul unora de vedere și false din punctul de vedere al altora. Continuați discuția și argumentația până ce toți copiii sunt așezați în același colț. Abia apoi puteți trece la afirmația următoare.

2. Activitatea propriu-zisă: aprofundarea dreptului la participare

Exercițiu: **Sunt copil și am dreptul... (10 minute)**

Fiecare participant trebuie să completeze următoarele fraze:

- Sunt copil și am dreptul să particip prin ...
- Sunt copil și am dreptul să particip în
- Sunt copil și am dreptul să particip pentru că ...
- Sunt copil și am dreptul să particip, dar ...

Pe baza completărilor de fraze se vor identifica și se vor centraliza la flipchart:

- domeniile de participare (familia, școala, comunitatea, mass-media);
- modalitățile de exprimare a dreptului la participare;
- cadrul și contextul participării;
- rezistențele în legătură cu participarea copiilor.

În urma discuțiilor purtate pe parcursul acestui exercițiu, copiii sunt rugați să își stabilească un motto care să reprezinte dreptul lor la participare. Ora se încheie cu copiii stând în cerc, cu mâinile una peste alta în mijlocul cercului, spunând cu voce tare motto-ul pe care și l-au ales.

Modulul 4: Genul și egalitatea de gen

Obiective:

- să înțeleagă diferența dintre gen și sex;
- să înțeleagă că există diferențe între genuri și inechități legate de gen.

Timp estimat: oră

Materialele și pregătirea activităților: bilețele cu personajele din Power walk, lista cu activități Power walk

Descrierea modulului pas cu pas :

1. Jocul Genurilor 10 min

Explicați copiilor care este diferența dintre sex și gen.

Definiția genului:

Genul este conceptul care descrie diferențele construite social dintre femei și bărbați, pe parcursul vieții acestora. Genul, laolaltă cu factori cum sunt vârsta, rasa și clasa, influențează, printre altele, atributele, comportamentul, rolurile, puterea, necesitățile, resursele, constrângerile și șansele pe care o anumită societate se așteaptă să le aibă membrii săi. De asemenea, genul este un instrument analitic care ne permite să înțelegem mai bine factorii de vulnerabilitate, pentru a putea răspunde mai bine necesităților.⁹

Definiția sexului: Termenul „sex” se referă la caracteristicile biologice ale bărbaților și femeilor. Aceste caracteristici sunt congenitale (cu alte cuvinte, înnăscute), iar diferențele sunt limitate la funcțiile fiziologice reproductive.¹⁰

Cereți copiilor să se ridice în picioare. Desemnați o parte a sălii ca **gen** și cealaltă ca **sex**. Cereți participanților să se mute în zona **gen** sau în zona **sex**, în funcție de răspunsurile pe care le consideră corecte la întrebările / afirmațiile de mai jos (pe care dvs le citiți cu voce tare). Răspunsurile corecte sunt în paranteze.

⁹ Violența sexuală și violența bazată pe gen: Curs de psiho-sociologie cu durata de două zile: Ghidul formatorului, IFRC, 2015.

¹⁰ Ibid.

Întrebarea 1: Femeile pot da naștere copiilor, bărbații, nu (sex)

Întrebarea 2: Femeile sunt de multe ori remunerate mai prost decât bărbații (gen)

Întrebarea 3: Fetele sunt bune și blânde; băieții sunt duri și aventuroși (gen)

Întrebarea 4: Femeile au ciclul menstrual, bărbații, nu (sex)

Întrebarea 5: Femeilor le place să vorbească despre ce simt; bărbații își țin sentimentele ascunse (gen)

Întrebarea 6: Rolul femeii este să aibă grijă de copii; rolul bărbatului este să muncească (gen)

Întrebarea 7: Femeile pot alăpta copii, bărbații, nu (sex)

2. Un băiat "cool", o fată "cool" (20-30 de minute)

Împărțiți copiii în două grupuri. Fiecare grup va lucra la un afiș. Unul dintre afișe va fi despre "un băiat "cool", cel de-al doilea despre "o fată cool". Lăsați copiii să fie cât mai creativi: să-i deseneze, dar să și scrie alături care sunt caracteristicile și comportamentele care se așteaptă de la o fată, respectiv de la un băiat, astfel încât societatea să spună că ei sunt "așa cum trebuie"..

După ce copiii fac posterele și le prezintă, extrageți din descrierea lor normele sociale care ne fac să considerăm că ei sunt "cool".

Grupurile își prezintă rezultatul. Facilitatorul remarcă faptul că societatea are așteptări diferite de la oameni în funcție de genul lor.

Fișă resursă: Studiarea normelor sociale și de gen

Normele sociale sunt regulile de acțiune respectate de oamenii dintr-un grup, ele definesc ce este un comportament normal sau acceptabil pentru membrii grupului (Cislaghi & Heise, 2019).

„Normele ne modelează atitudinile, ne influențează comportamentul și definesc cine suntem - în bine sau în rău” (Klinka & Likenbach, 2019, 1). Trăim în cadrul structurilor sociale pe care le modelăm și sunt modelate de noi. Normele sociale și de gen care influențează comportamentul în cadrul acestor structuri sociale influențează enorm comportamentul individual. Aceste comportamente și norme sunt adaptabile. Ne putem raporta la normele sociale ca la așteptările pe care le au ceilalți de la noi sau la așteptările pe care credem că le au de la noi. Normele sociale se referă la **regulile nerostite** din grupurile sau comunitatea noastră, pe care oamenii le consideră acceptabile sau inacceptabile. **Normele sociale fac referire la ceea ce este „normal”**.

De exemplu, atunci când o persoană strănută, normele sociale te influențează să răspunzi într-un anumit mod, prin a spune „Sănătate”. Astfel, acest comportament practicat de majoritatea membrilor unui grup, ajunge să fie repetat de toată lumea oridecâteori cineva strănută, fără să ne mai întrebăm de ce o facem sau de unde provine acest comportament. La fel se impun și alte norme sociale în grupurile noastre. De exemplu, când un copil spune altui copil o poreclă: dacă toată lumea râde, acest comportament se va impune și va rămâne mult timp în grupul de copii, schimbarea lui fiind foarte dificilă după o anumită vreme. În schimb, dacă acest comportament ar fi sancționat de toată lumea atunci când apare, după o vreme în școala noastră copiii nu se vor mai porecli. În momentul în care norma este funcțională (copiii râd la auzul unei porecle), această normă impusă de majoritate poate fi schimbată, iar schimbarea începe prin confruntarea ei. Adică, în loc să râzi sau să te faci că nu auzi că un copil este poreclit, să te întorci la cel care a spus porecla și a râs și să îi spui: ”Nu înțeleg de ce ți se pare atât de amuzant să faci asta.” Cei care pun porecle o fac adesea pentru că asta îi face să se simtă isteți, amuzanți și centrul atenției, însă scopul lor nu este să atragă o atenție negativă asupra lor (așa cum se întâmplă când sunt confrunțați) și, după o vreme, comportamentul lor va înceta.

O parte a dezvoltării umane constă în învățarea regulilor sociale din jurul nostru și modul în care alții se așteaptă să ne comportăm. Acest lucru îl învățăm mai întâi de la părinți și familie, dar pe măsură ce îmbătrânim, îl învățăm și de la prietenii noștri, de la comunitatea noastră și din mass-media. Deși normele parentale vor diferi foarte mult între familii și uneori chiar și în cadrul familiilor, așteptările normative dincolo de căminul nostru constituie normele sociale. Mass-media are o influență puternică asupra comportamentului și susține ideea că recompensăm un comportament care este în concordanță cu modul în care ne așteptăm să se comporte ceilalți.

În general, normele sociale sunt create de:

- ceea ce cred eu că fac alții.
- ceea ce cred că alții consideră că ar trebui să fac.

Dacă cred că oamenii vor fi de acord cu mine sau vor aproba alegerile mele, acționez potrivit unei norme sociale și acest fapt susține menținerea acelei norme sociale.

De exemplu, când merg la școală, norma socială cere să porți doi pantofi. Dacă port doi pantofi, acționez într-un mod care menține această normă socială și acest lucru îi încurajează și pe alții să o facă. Dacă port un singur pantof, contest această normă socială a celor doi pantofi și poate că va trebui să mă confrunt cu niște întrebări și priviri ciudate ale altor elevi și profesori.

Iată câteva exemple de norme sociale în școală:

- elevii sunt politicoși față de profesori
- elevii ridică mâinile pentru a răspunde la o întrebare
- elevii poartă doi pantofi
- elevii se joacă împreună
- elevii aparțin unor grupuri de prieteni.

Care este legătura între normele sociale și atitudinea mea?

Oamenii iau decizii și se comportă într-un anumit mod datorită unui amestec de atitudini și puncte de vedere personale, convingeri despre fapte, norme și așteptări sociale (EU for Georgia, 2016, pag. 31). Atitudinile noastre sunt personale, se bazează pe modul în care credem că ar trebui să acționăm. Atitudinile noastre ne afectează adesea comportamentul. **O normă socială este ceea ce credem că alții consideră că ar trebui să facem.** De exemplu, poți decide în mod personal că nu îți place să fumezi sau să bei, dar norma socială din grupul tău de prieteni spune că "nu ești bărbat dacă nu bei" sau că "arăți cool cu țigara în mână". Aceasta te determină și pe tine să faci niște lucruri cu care nu ești de acord doar pentru a fi acceptat în grup și a nu fi exclus pentru că nu ești "de gașcă". (Cislaghi & Heise, 2019).

Care este legătura între normele sociale și acțiunile sau comportamentul meu?

Comportamentul este modul în care acționăm și deseori acționăm pe baza atitudinii noastre și a normelor sociale din jurul nostru. Normele sociale nu coincid cu lucruri ca atitudine și comportamente, dar sunt interconectate.

Cum se raportează normele sociale la modul în care acționăm sau ne comportăm?

Normele sociale se referă de fapt la așteptările noastre cu privire la ceea ce alții ar putea gândi sau face mai degrabă decât la ceea ce ar putea gândi ori face în realitate. În acest sens, nu știm cu adevărat ce se va întâmpla dacă ne-am duce cu un singur pantof la școală, dar presupunem ce s-ar putea întâmpla și atunci decidem să ne încălțăm cu ambii pantofi.

De unde derivă normele sociale? Ce este un grup de referință?

Dacă ne gândim la modul în care sunt stabilite normele, trebuie să ne gândim la oamenii care ne influențează cel mai mult. Acei oameni a căror opinie contează cel mai mult pentru noi formează așa-numitele „grupuri de referință” și influențează puternic normele. Grupurile de referință sunt formate din oameni din școala noastră sau din comunitatea noastră, inclusiv colegi, vecini, părinți sau influenceri din mediul online. Grupul de referință poate fi un grup clar delimitat, cum ar fi cei din școala ta, dar poate fi constituit și fără a fi atât de clar definit, cum ar fi oamenii de pe stradă, chiar dacă sunt străini și s-ar putea să îți schimbi comportamentul pe baza acestui fapt (Cislaghi & Heise, 2019). Normele sunt specifice unui grup de oameni și sunt legate de cultura noastră, de tradițiile și de societatea noastră. De exemplu, s-ar putea să simți că este ok să înjuri în fața prietenilor tăi, dar nu în prezența părinților. Prietenii și familia sunt două grupuri de referință diferite, cu norme sociale diferite.

Ce sunt sancțiunile?

Normele sociale sunt influențate de ceea ce presupunem că ar putea face sau gândi ceilalți, în special în grupul nostru de referință. Dacă nu reușim să le urmăm comportamentul preconizat, presupunem că va exista o consecință. Aceasta este cunoscută sub denumirea de „sancțiune”. Adesea sancțiunile sunt cele care susțin menținerea unei norme sociale. De exemplu, s-ar putea să nu ieși din clasă, deoarece te temi că profesorul te poate pedepsi, deoarece acționezi împotriva unei norme sociale. Nu știi exact ce va face profesorul, dar crezi că știi și asta îți influențează comportamentul. Sancțiunile pot surveni și pe o scară mai amplă, de exemplu, poți crede că, dacă porți părul într-un anumit mod, oamenii te vor considera un ciudat și, prin urmare, decizi să nu porți părul așa. Sau, dimpotrivă, că dacă te îmbraci excentric, lumea va lăuda spiritul tău de frondă, și atunci decizi să te îmbraci excentric.

Ce sunt normele de gen?

Convingerile, atitudinile și valorile noastre ne spun adesea cum ar trebui să ne comportăm, uneori în moduri complexe. Modul în care ne comportăm este influențat de convingerile, valorile și atitudinile noastre, dar este influențat și de modul în care se comportă colegii noștri și de modul în care credem că ei consideră că ar trebui să ne comportăm. Suntem ființe sociale și tendința noastră de a respecta normele sociale este adesea mai puternică decât convingerile și atitudinile noastre. Acestea constituie, de asemenea, un comportament dobândit. Acest lucru este valabil și pentru normele de gen, convingerile și atitudinile noastre.

Violența împotriva tinerilor este legată de normele sociale, de gen și culturale (WHO & OMS, 2009). „Comportamentele de gen se pot schimba înainte ca atitudinile să o facă în mod conștient și invers” (Jewkes și colab., 2019. pag. 3). Un mod obișnuit de a analiza normele de gen este atunci când oamenii încurajează manifestările agresive ale bărbaților față de femei și abordările de tipul „dreptatea e de partea celor puternici” (DeLamater și colab., 2015; Manion și colab., 2021). Normele de gen se dezvoltă adesea în timp în moduri subtile, persistente și aproape imperceptibile (Eder et al., 1995).

E timpul pentru reflecție:

Poți menționa norme de gen care sunt comune în școala ta? Încearcă să te gândești la 2-3 de astfel de norme pentru tineri din fiecare sex.

Putem schimba normele sociale și de gen?

Da! Ne putem schimba comportamentul sau comportamentul celorlalți prin sprijinirea schimbării percepției sau înțelegerii noastre ori a lor raportat la ceea ce se așteaptă să facem. Cu toate acestea, acest proces necesită timp.

3. Egalitatea de gen – Power Walk 20 minute

Această activitate duce la conștientizarea faptului că normele sociale și de gen au efect pe termen lung și se reflectă în șansele/opportunitățile pe care societatea, în ansamblul ei, le acordă fetelor, respectiv băieților.

Pasul 1:

- ✓ Dați fiecărui participant câte un bilețel pe care este notat un personaj. Personajele sunt prezentate mai jos. Aveți grijă să aveți suficiente personaje pentru fiecare participant și să existe un echilibru între personajele puternice și cele vulnerabile.
- ✓ Cereți participanților să meargă într-un spațiu deschis pentru acest exercițiu.

Pasul 2:

- ✓ Aliniați participanții la linia de start. Această linie este punctul de pornire al exercițiului. Participanții au sarcina de a se transpune în personajele descrise pe bilețel și de a-și imagina cum ar fi viața lor. Explicați că personajele trebuie ținute secrete până când li se va cere să le dezvăluie. Cereți participanților să asculte afirmațiile care vor fi citite cu voce tare și, pentru fiecare afirmație la care personajul lor poate răspunde DA, să facă un pas în față. Dacă răspunsul este NU, participanții rămân pe loc.
- ✓ Întrebați participanții dacă au înțeles regulile.

Citiți cu voce tare următoarele afirmații:

1. Pot să mă întorc acasă în siguranță noaptea.
2. Am acces la educație de calitate, până la nivel universitar.
3. Am acces la servicii medicale, dacă am nevoie
4. Nu sunt în pericol de a fi abuzat sau exploatat sexual
5. Eu decid pe ce se cheltuiesc banii în gospodărie.
6. Liderul comunității mele ascultă ce am de spus
7. Sunt tratat bine dacă trebuie să mă adresez poliției sau administrației publice
8. Știu să citesc și să scriu
9. Dacă doresc, pot să călătoresc neîngrădit
10. Pot să decid cu cine vreau să mă căsătoresc (ori să nu mă căsătoresc)
11. Dacă soțul/soția (iubitul/iubita) mi-ar face rău, aș ști unde să cer ajutor
12. Dacă mi-aș pierde locul de muncă, există un sistem de protecție socială care m-ar ajuta
13. Dacă aș cere ajutorul unei persoane pe stradă, aceasta m-ar ajuta.

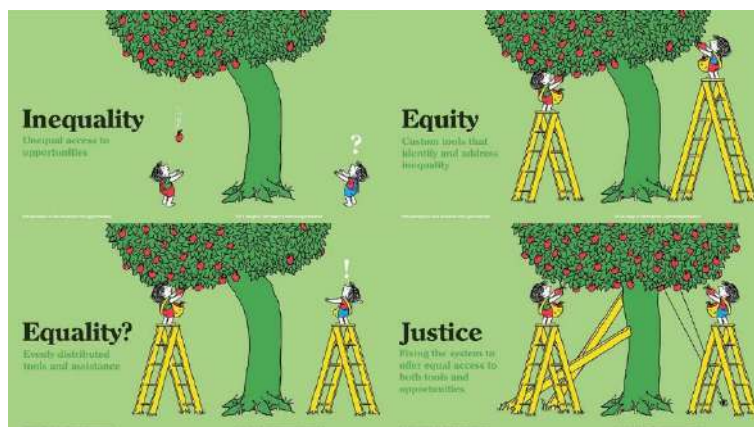
După citirea afirmațiilor:

1. Cereți participanților să privească în sală. Ce observă?
2. Cereți ca fiecare participant să spună ce personaj reprezintă.
3. Cereți participanților din față să discute motivele pentru care se află în față.
4. Cereți participanților din spate să discute de ce se află în spate.
5. În continuare, facilitatorul va adresa următoarele întrebări:
 - Cum s-au simțit cei din spate văzând că ceilalți fac pași înainte?
 - Cum s-au simțit cei din față când au luat-o înaintea celorlalți?
 - Participanții care nu au făcut niciun pas sau au făcut doar câțiva pași ar putea să-și facă vocile auzite de către cei din față? Cum ar putea să fie auziți?
 - Care este situația fetelor, băieților și femeilor relativ la celelalte persoane din pașii puterii?
 - Distanța dintre participanți simbolizează distanța reală sau inegalitățile din comunități. Care sunt acestea? (Socio-economice, culturale, rural/urban, statut, etc.)

Personajele atribuite copiilor:

- fata cea mai mică dintr-o familie numeroasă, fără posibilități
- băiatul cel mare dintr-o familie numeroasă, fără posibilități
- fată unică la părinți, dintr-o familie înstărită
- băiat unic la părinți, dintr-o familie înstărită
- fată dintr-o comunitate tradițională de romi
- băiat dintr-o comunitate tradițională de romi
- fată de la oraș, dintr-un cartier bogat
- băiat de la oraș, dintr-un cartier bogat.

3. Remarcați, în exercițiul precedent că, în general, fetele sunt dezavantajate în raport cu băieții de o condiție comparabilă. Prezentați copiii desenul de mai jos, în care este exemplificată diferența dintre inegalitate-egalitate-echitate și inițiați o discuție pe marginea lui: cum putem face ca lumea noastră să devină mai echitabilă.

Modulul 5: Violența și Violența de gen

Obiective:

- recapitularea normelor sociale și de gen discutate în modulul precedent;
- înțelegerea conceptului de violență în sensul lui mai larg (nu doar fizică, ci mai ales psihologică, subtilă)

Timp estimat: 1,5 ore

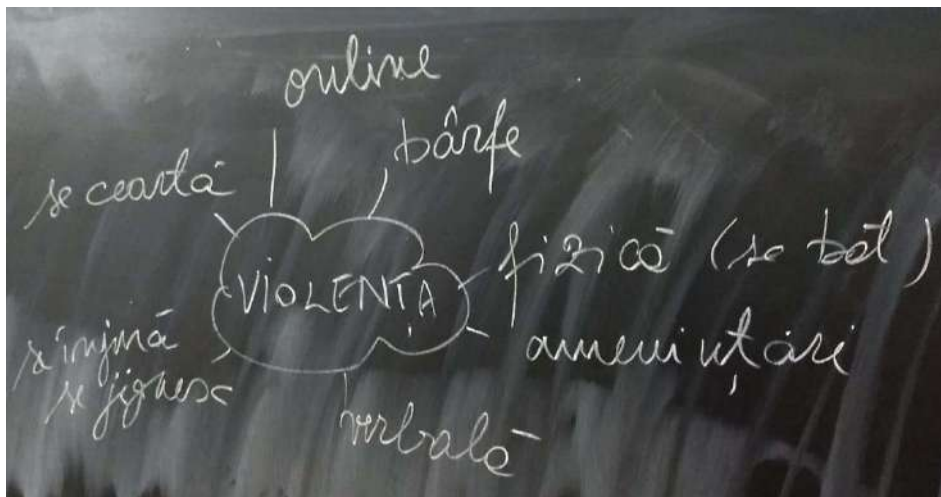
Materialele și pregătirea activităților: flipchart, markere,

Modulul pas cu pas:

1. Ce este violența - 5 minute

Facilitatorul întreabă copiii ce consideră ei că este violența. Se face un mind-map pe flip-chart. În mijloc este trecut cuvântul "Violență" și pe raze cuvintele pe care le spun copiii.

După completarea mind-map-ului, se încearcă a se stabili o definiție a violenței împreună cu copiii, definiție care este consemnată, de asemenea, pe flipchart. Se încurajează discuțiile, întrebările, exemplele și explicațiile pe parcursul exercițiului.

2. Conștientizarea modului în care se exprimă violența (30 de minute)

Pentru a avea un impact mai mare, acest exercițiu este bine să se desfășoare întâi individual (copiii să răspundă întrebărilor pe bilete, în particular), apoi să se creeze un cerc în care aceia dintre ei care vor (preferabil cât mai mulți dintre ei) să își împărtășească reflecțiile.

Obiectivul acestui exercițiu este acela de a înțelege că violența este ceva inerent ființei umane și că fiecare dintre noi, atunci când nu ni se respectă drepturile sau când nu ni se împlinesc nevoile, ne comportăm și acționăm violent împotriva noastră sau a celorlalți, dar că aceste comportamente pot fi transformate, prin educare, în comportamente constructive.

Dați copiilor câte o coală de hârtie și rugați-i să răspundă următoarelor întrebări:

1. Ce simt atunci când mă enervez?
2. Ce fac atunci când mă enervez?
3. Cui face rău ceea ce fac?

Opriti exercițiul individual și dați copiilor câte o păpușă de hârtie (mărime A3) decupată și desenată frumos, în prealabil, de dvs. Rugați copiii să șifoneze păpușa, să-i rupă o mână, să o îndoie etc). Apoi să o facă la fel cum a fost. Dacă își cer scuze de la păpușă, redevine aceasta așa cum a fost?

Scopul acestui exercițiu este ca ei să conștientizeze că un cuvânt urât sau o rană pe care o faci aproapelui, chiar dacă o faci într-un moment de furie, când tu consideri justificat să te porți urât, au consecințe, nu rămân fără urmări, mai ales dacă ele sunt repetate.

Apoi reveniți la exercițiul individual cu întrebarea 4:

4. Cum aș putea acționa în alt mod pentru a mă liniști, pe de o parte și a nu face rău nimănui prin acțiunile mele?

Apoi discutați cu copiii și explicați-le că există moduri distructive și constructive de a-ți manifesta furia, iar faptul că "ții în tine" sau nu faci altcuiva rău nu este un comportament de dorit, fiindcă astfel îți faci rău ție însuși. Comportamentele distructive atunci când ești furios sunt violența împotriva celor din jur, (lovești, bați, înjuri, jignești, umilești, ameninți) precum și a obiectelor (spargi, distrugi, arunci pe fereastră, furi). Comportamentele autodistructive sunt: fumatul "la nervi", băutul, drogurile, implicarea în activități adictive sau delincvente.

Aceste comportamente pot fi înlocuite cu comportamente constructive, care au la bază creșterea rezilienței. Se știe că un bun indicator al rezilienței este numărul de prieteni adevărați pe care îi ai, cu care te poți sfătui și la care îți pot spune supărarea. Comportamentele constructive sunt cele prin care cauți compania prietenilor, dar doar pentru a-ți schimba starea de spirit (adică nu îi cauți să îți verși pe ei furia). Poți suna un prieten, ieși la o cafea etc. Sau poți căuta să faci activități care te calmează sau care îți fac plăcere (să citești ceva, să te uiți 15 minute la filmulețe amuzante pe Tik Toc, să colorezi, să desenezi mandale, să împletești/croșetezi etc)

3. Normele de gen și violența - 15 minute

Reveniți la posterele desenate de copii în ședința anterioară (un băiat cool, o fată cool). Rugați-i să completeze posterele cu afirmații din care să reiasă ce se întâmplă atunci când copiii nu corespund acestui profil. Se va pune accent pe consecințele pe care ei trebuie să le suporte (bullying, umiliri, etc) și se face legătura cu mind-map-ul de mai sus. Copiii sunt puși să facă diferența, să aleagă tipurile de violență la care sunt supuse mai ales fetele, respectiv mai ales băieții.

Facilitatorul dă definiția violenței de gen: este violența la care sunt supuse persoanele numai și numai din cauza faptului că aparțin unui anumit gen (respectiv, dacă ar aparține altui gen, nu s-ar confrunta cu situația respectivă de violență).

4. Violența de gen 10 minute

Copiii revin la posterele lor și le completează cu tipurile de violență de gen la care sunt supuși băieții, respectiv fetele ori persoanele care nu se identifică ca aparținând genului lor biologic. Cereți copiilor să spună care sunt tipurile de VBG cele mai frecvent întâlnite în zona unde locuiesc (nu doar la școală, ci și în comunitate). Discutând cu copiii, atrageți-le atenția că violența există și în moduri subtile, nu neapărat ca violență fizică sau verbală vizibile. Formele subtile ale violenței sunt ironia, cicăleala, bârfa, poreclele chiar "nevinovate", întreruperea interlocutorului (a nu lăsa pe cineva să vorbească), luarea în derâdere a emoțiilor exprimate de celălalt etc.

5. Cactusul - consecințele violenței de gen 15 minute

Pe o coală de flipchart se desenează un cactus. Copiii sunt rugați să scrie, pe fiecare țep al cactusului, o consecință a violenței de gen (ce gândește, ce simte, cum se comportă un copil supus violenței de gen). Împărțiți copiii pe echipe de câte 3 pentru această activitate, pentru a se consulta între ei, însă rezultatele le vor trece cu toții pe același poster cu cactus.

După completarea posterului discutați cu copiii despre efectele violenței, pentru ca ei să conștientizeze că violența lasă urme. Puneți accent pe glumele "nevinovate" care se fac între copii dar care, repetate la nesfârșit duc la formarea unei imagini de sine scăzute, cu repercusiuni asupra comportamentului, asupra alegerii partenerului și/sau a succesului în viață, în general.

6. Floarea de cactus 5-10 minute

Arătați copiilor câteva imagini cu flori de cactus, ca ei să vadă cât sunt de frumoase.

Lăsați-i să deseneze câteva flori pe cactusul din exercițiul anterior, pe care să scrie ce ar putea ei face pentru a opri violența de gen. Lăsați-i liberi, să deseneze și să proiecteze un viitor mai bun.

După 10-15 minute, anunțați-i că s-a scurs timpul, că activitatea s-a încheiat și că sunt liberi. Anunțați-i când va fi următoarea întâlnire.

Fișă resursă¹¹: Originea Violenței

Pare incredibil, dar este cert că oamenii care nu sunt indiferenți unul față de altul, deseori se rănesc reciproc.

Se presupune că motivele pentru care unii oameni se poartă urât cu cei pe care îi iubesc sunt:

- Experiența din familie anterioară - copilul a participat sau a asistat la scene de violență în familie; crescând, va avea același comportament față de partenerul său.
- Respectul scăzut pentru propria persoană:
- Dorința de a se descărca - neplăcerile de acasă/de la școală conflictele cu profesorii, rezultatele proaste, iritarea produsă de situația de acasă etc. pot provoca stări tensionate ce duc la comportamente agresive față de persoanele percepute a fi vulnerabile. Pentru a contracara insuccesele în alte domenii, copilul violent își descarcă frustrările prin bullying sau alte acțiuni violente.
- Recidivarea agresivității - literatura de specialitate menționează că un comportament agresiv acceptat o dată se va repeta și în viitor. Dacă persoanele agresive rămân nepedepsite (nu suportă niciun fel de consecințe), ele vor fi violente la nesfârșit.
- Prezența "arbitrilor"- întotdeauna situațiile conflictuale ar trebui rezolvate strict între cei doi "combatanți". Dacă conflictul a depășit un anumit prag, atunci este de folos prezența unui mediator, care se comportă neutru. Din păcate, în situațiile conflictuale, "prieteni" celor două părți intervin, ori aceasta nu face decât să ducă la amplificarea conflictului și nicidecum la stingerea și/sau rezolvarea lui.
- Violența în societate -"modelarea" socială a agresivității prin intermediul televiziunii, a filmelor, transformă violența în normalitate.

FORME ALE VIOLENȚEI:

1. Violența fizică
2. Violența emoțională(psihică)
3. Violența sexuală

¹¹ din ProFamilia – Ghid de bune practici în lucrul cu victimele violenței în familie

VIOLENȚA FIZICĂ

Aceasta presupune aplicarea față de o persoană a forței fizice sau amenințarea cu aplicarea forței brutale.

Agresorul pune la baza acțiunilor sale următoarele principii :

- el are dreptul de a controla acțiunile, sentimentele și gândurile partenerului/partenerei sale;
- el este stăpân pe partener/ă, el/ea este “proprietatea “ lui;
- partenera/ul există doar pentru el, și nu separat de el ;
- violența este o metodă legitimă pentru descrierea controlului în relațiile unui cuplu ;
- el are dreptul de a pedepsi partenerul/a atunci când el/ea îl înfurie, îl jignește sau încalcă vreo regulă stabilită de el;
- partenera/ul sa/său nu are drepturi.

Cum se comportă un partener agresiv cu o victimă:

O împinge, o lovește (cu mâinile și cu picioarele), o mușcă, o bate peste față, o înșfacă de piept, o reține cu forța , o lovește cu pumnul, aruncă diferite obiecte în ea, o amenință că îi va provoca durere, că va recurge la armă (bag cuțitul în tine”), îi astupă gura cu mâinile, o înăbușă, o trage de păr, o urmărește, etc.

Scopul violenței fizice este de:

- a pedepsi victima;
- a-i impune prin diferite metode să se dezică de propriile dorințe, interese etc.
- a o constrânge să acționeze împotriva voinței ei;
- a o speria;
- a se răzbuna;
- a o înjosi;
- a-i bara calea spre întâlniri și discuții cu oamenii care-i displac lui;
- a o forța să nu-l părăsească;
- a o face să nu acorde atenție familiei sale, prietenilor, copiilor;
- a o ține sub un control permanent.

VIOLENȚA EMOȚIONALĂ (PSIHICĂ)

Violența emoțională este cea mai obișnuită formă de ținere sub control a partenerului, prin intermediul căreia este lezată demnitatea acestuia.

Ea are mai multe forme:

Umilirea

Tendința de a înjosi pe celălalt, prin dominare. Agresorul nu vede în victimă decât un obiect care poate fi folosit ca oricare altul.

Poreclirea

Agresorul rar i se adresează victimei pe nume. De obicei sunt folosite invective: "fă", "handicapat/handicapatul", "prostule/praosto", "idiot/toantă", "cățea", "curvă", "leneș/ă", "gras/ă", "urât/ă", "zi mersi că mă uit la tine"

Acesta este unul din mijloacele de a-i călca în picioare demnitatea și de a nu-i permite să se perceapă ca personalitate, demonstrându-i astfel că este demnă de disprețul lui. Dacă victima e slabă și nu are prieteni (nu este conectată și o rețea protectoare) agresorului îi vine mai ușor să o manipuleze. Dacă agresorul folosește mereu invective, se va considera îndreptățit ulterior să o atace fizic sau sexual, iar probabilitatea riposte din partea victimei va fi mai mică.

Izolarea

Oamenii sunt ființe sociale, cu necesități firești de comunicare, prietenie, colaborare. Multe acte de violență sunt orientate spre izolarea victimei de societate sau de sursele de comunicare.

Izolarea sporește puterea agresorului asupra victimei și controlul asupra gândurilor ei, impunându-i să accepte claustrarea, adică acel sistem închis, creat de el. Neavând un punct de sprijin și nici cui să se adreseze, victima devine total dependentă de agresor. Faptul că ceilalți consideră victima de vină că nu se rupe din cercul vicios, o transformă și mai ușor într-o țintă adevărată, pe termen lung, a violenței partenerului.

Agresorul:

- interzice victimei să aibă prieteni și să-și petreacă timpul cu familia ei sau cu alte persoane;
- îi urmărește telefonul, întrebând-o de fiecare dată : "Cine te-a sunat ? ", "Ce-a dorit ? ", "Ce-i trebuie ?", "De ce te sună X pe tine?" etc.
- nu o lasă să-și sporească gradul de educație (nu o lasă la școală);
- nu o lasă să aibă un serviciu;
- limitarea activității numai pentru menaj, în așa fel încât ea să fie "legată de casă" ; neaprecierea muncii ei la adevărata ei valoare;
- dependență financiară;
- interzicerea comunicării prin telefon;

Amenințările

Amenințările sunt unele din cele mai distrugătoare componente ale violenței. Amenințările apasă asupra psihologiei victimei, ținând-o într-o stare permanentă de frică, de anxietate și de așteptare la ceva groaznic. Amenințările, ca și înfricoșările, au ca scop dezorientarea victimei. Ea nu se poate plânge nimănui, deoarece agresorul amenință cu moartea și pe cel care, eventual, ar ajuta-o. Amenințările asigură obediența victimei și justifică viitoarele violențe fizice ale agresorului.

Consecințele psihologice ale violenței:

- furie, resentimente și tendința de a “rezolva” conflictele prin violență; copiii care își văd mama tratată într-o manieră violentă pot ajunge și ei violenți, atât în relațiile de familie cât și cu alții;
- nivel scăzut al respectului de sine și al încrederii în abilitățile proprii de a se descurca în diferite situații;
- frică față de străini și de situații care evoca trauma trăită și reactualizează trăirile traumatice;
- anestezie, “amortire” sau închidere emoțională, insomnie, coșmaruri, iritabilitate și irascibilitate crescută;
- sentimente de trădare a încrederii, neajutorare și vinovăție;

Victima ajunge să creadă că violența se întâmplă din vina ei, simte că nu poate face nimic pentru a stopa violența, că nu poate oferi protecție celor la care ține; trăiește un sentiment de neajutorare, de stigmatizare, se autodenigrează și se autoblamează, sentimente ce merg mână în mână cu tendința mediului social de a minimaliza responsabilitatea agresorului, de a blama victima și de a ignora nevoia și dreptul lor de a li se asigura protecție împotriva violenței;

- păstrarea secretului și a sentimentelor de rușine; adesea familiile în care au loc diferite forme de violență sunt înconjurată de o “aură” de rușine și mister;
- dificultăți de concentrare a atenției și de memorare; performanțe slabe în muncă/rezultate școlare scăzute;
- pierderea sentimentului de încredere în oameni.

Modulul 6: O Școală Prietenoasă pentru Copii

Obiective:

Pe parcursul și la finele activității participanții vor fi capabili:

- să identifice condiții pentru o școală prietenoasă;
- să dezvolte competența de a discuta și de a coopera cu toți actorii importanți în dezvoltarea unei școli prietenoase copiilor;
- să identifice domeniile problematice în climatul școlar;
- să înțeleagă importanța cooperării și responsabilitatea fiecărui în atingerea obiectivelor;
- să dezvolte un plan de acțiuni.

Timp estimat: 3 ore

Partea I: (1 oră și 30 min.)

Modulul pas cu pas:

Activitatea 1: „Școala prietenoasă” 45 min

Materiale: foi A4, carioci, creioane, lipici și foarfece.

Instrucțiuni:

1. Propuneți participanților să se gândească timp de câteva minute (2-3 min.) asupra elementelor care fac o școală prietenoasă pentru copii;
2. Oferiți fiecărui participant câte o foaie A4 și asigurați-vă că toți participanții au acces la carioci și creioane;
3. Fiecare participant va desena o școală prietenoasă utilizând cât mai multe elemente sugestive. Fixați timpul de lucru: 10 min.;
4. La expirarea timpului propuneți participanților să formeze grupuri a câte 2 persoane. Oferiți fiecărui grup câte o foaie A4, foarfece și lipici;
5. În cadrul grupului, fiecare participant își va prezenta produsul. Ulterior, vor decupa din foile lor acele elemente pe care le consideră relevante pentru școala lor prietenoasă. Apoi aceste elemente vor fi lipite, dar luând în calcul faptul că toate elementele trebuie să se încadreze în limitele foi noi A4 primite. Timp de lucru: 5 min.;
6. La etapa următoare, uniți câte 2 grupuri și repetați sarcina. Oferiți fiecărui grup nou format câte o foaie A4. Fixați timpul de lucru: 5 min.;
7. În funcție de numărul participanților, puteți continua unind grupuri sau dacă numărul participanților este mic puteți uni toate grupurile. Oferiți o foaie A4 și rugați să păstreze elementele pe care le consideră relevante din colajele individuale limitându-se la dimensiunea A4. Timp de lucru: 5 min.;
8. La expirarea timpului participanții își prezintă produsul și povestesc despre procesul de creație.

Sugestii pentru facilitator:

Adaptați timpul la nevoile grupului. Dacă grupul mai are nevoie de timp în realizarea activităților de cooperare în echipă este recomandabil să măriți timpul pentru lucrul în grup.

Debrifarea activității:

- Cum a fost să desenați o școală prietenoasă?
- Care sunt elementele unei școli prietenoase?
- Cum a fost să munciți în echipă?
- Când procesul a mers mai rapid și când mai încet?
- Ce ați observat în timpul exercițiului?
- Ce obstacole ați întâlnit?
- În produsul de grup mare se găsesc elemente de la fiecare participant? Cum credeți care e cauza?
- Care este funcția/ rolul unei școli prietenoase pentru elevi?
- Ce lucruri pozitive se întâmplă deja în școală?
- Ce lucruri ar fi bine de îmbunătățit în școală?

La sfârșitul activității, prezentați informațiile despre o școală prietenoasă din *Fișa resursă 1*

Fișă resursă 1: Școala prietenoasă

Ce este o școală prietenoasă?

Școala prietenoasă = școală incluzivă, care oferă fiecărui copil un mediu sănătos și protector, asigură condiții eficiente pentru învățare, și oferă oportunitate copiilor, familiilor acestora, comunității să se implice.

De ce este nevoie de o școală prietenoasă?

O școală prietenoasă asigură bunăstarea=starea de bine a copilului. Starea de bine este strâns legată de învățare și motivație. Nimeni nu poate fi bun în ceea ce face dacă nu se simte bine, în siguranță. Acest lucru se referă și la școală, ținând cont că copiii petrec o bună parte din timp la școală.

La fel, stare de bine este în corelare cu reușita școlară a copiilor. Cu cât calitatea relațiilor pe care le au copii cu semenii, adulții și condițiile pentru învățare sunt bune, cu atât copiii vor avea reușite bune la învățătură și un comportament non-violent.

Cum trebuie să fie o școală prietenoasă?

Copiii își petrec o bună parte din timp la școală, prin urmare, mediul școlar trebuie să fie un loc esențial pentru asigurarea stării de bine a copilului. Astfel, să fie un mediu:

- deschis, cald, prietenos și recompensează învățarea;
- ce promovează mai mult cooperarea și mai puțin competiția;
- ce oferă susținere și facilitează comunicarea deschisă;
- ce încurajează activitățile creative;
- ce dezvoltă proceduri și regulamente ce asigură un mediu sigur, fără violență.

Activitatea 2: „Realizarea legăturilor”¹²

Pregătire:

Aduceți 4 gHEME de lână de culori diferite. Din fiecare ghem tăiați 6 bucăți de fir cu lungimea de 1,5 m (24 bucăți în total; 6 bucăți de fiecare culoare, câte un set pe grup).

Instrucțiuni:

1. Inițiați discuție: „Cine face parte într-o școală prietenoasă?”. Împreună cu participanții identificați 4 categorii de actori (de exemplu: consiliul elevilor, copiii, adulți (cadre didactice, părinți), conducerea școlii);
2. Explicați scopul exercițiului – crearea „diagramei” conexiunilor dintre cei patru participanți într-o școală prietenoasă – școală democratică;

Notă: Termenul „democratic” indică faptul că managementul școlii se bazează pe valorile drepturilor omului, pe capacitatea /împuternicirea și implicarea elevilor, a personalului și a altor factori interesați în toate deciziile importante legate de școală.

3. Formați patru echipe egale, reprezentând cei patru „participanți” într-o școală democratică: conducerea școlii, consiliul elevilor, adulții, copiii;
4. Oferiți fiecărui grup câte o coală de hârtie A4 și un creion pentru luarea notițelor. Apoi invitați-i să facă un brainstorming timp de 5 minute pentru a descrie rolul pe care „reprezentantul” său îl joacă într-o școală democratică, respectiv care sunt funcțiile sale principale. Grupul trebuie să cadă de acord asupra celor mai importante cinci funcții;
5. În etapa următoare participanții vor pregăti „ideile”. Oferiți fiecărui grup câte o foaie mare de hârtie (coală de hârtie A3 sau flipchart) și rugați participanții să scrie cu un marker roșu în partea de sus a foii „actorul” pe care îl reprezintă și mai jos cele mai importante cinci funcții ale acestui actor;
6. În grup mare, fiecare echipă își prezintă lucrul în echipă. De data aceasta ei trebuie să stabilească de ce au nevoie ceilalți, pentru a-și îndeplini propriile funcții. Dacă se dorește, ei pot aduce modificări „ideilor” lor în funcție de răspunsurile date.

Sugestii pentru facilitator:

Utilizarea firelor de patru culori (o culoare corespunde fiecărui „actor”) facilitează trasarea conexiunilor, de exemplu, toate cerințele copiilor vor fi scrise cu galben, iar cererile adulților – cu negru (la punctul 5 din instrucțiuni). De îndată ce grupurile și-au întocmit listele de funcții, nu le discutați prea mult în plen. Folosiți mai degrabă acest timp pentru a explica următorul pas de lucru în grupurile mici. Amintiți-le grupurilor că își pot nota funcțiile altor grupuri pentru ei înșiși.

¹² Adaptat după <https://www.coe.int/en/web/compass/making-links>

Dacă participanții întâmpină dificultăți în identificarea funcțiilor *actorilor*, cereți-le să se gândească la ceea ce face „actorul” lor și de ce ar fi o pierdere în cadrul școlii dacă *actorul* lor nu ar exista. Iată câteva exemple pentru a ajuta echipele în această sarcină:

- Conducerea școlii poartă responsabilitatea pentru realizarea standardelor educaționale de stat, protecția drepturilor elevilor și a personalului angajat, precum și pentru securitatea vieții și sănătății lor în timpul aflării în incintă.
- Consiliul elevilor este o structură reprezentativă a elevilor la nivel instituțional, implicată în identificarea și soluționarea problemelor care îi privesc, în parteneriat cu echipa managerială, cadrele didactice și părinții, în beneficiul elevilor și al comunității.
- Adulții au dreptul la cunoașterea, împărtășirea și promovarea idealului educațional, acceptă principiile fundamentale ale educației, politica educațională a statului; au dreptul și obligația de a colabora cu Instituția în vederea realizării finalităților educaționale.
- Elevii exersează rolul de buni cetățeni, dar și rolul de persoane care au o anumită autoritate în implementarea normelor și promovarea lor în cadrul școlii.

(La punctul 6) Atenționați participanții să se gândească la cerințe, astfel încât să fie realiste și acceptabile pentru ceilalți „actori”. Având în vedere că alții vor trebui să își asume responsabilitatea pentru îndeplinirea lor, nu ar trebui făcute cereri nedrepte sau excesive.

7. Apoi participanții revin în echipele lor, primind markere verzi. Acordați-le 15 minute pentru a afla ce așteptări au de la ceilalți „actori” pentru a-și îndeplini propriile funcții. Cu câteva minute înainte de expirarea timpului, cereți grupurilor să acorde prioritate celor mai importante două cerințe ale fiecărui „actor” și să le noteze cu marker verde cu titluri separate;
8. Distribuți participanților - Regulile jocului (*fișa resursă 2*), asigurați-vă că toți copiii înțeleg ce să facă. Apoi cereți echipelor să-și pună mesajele în mijlocul camerei într-un pătrat, la aproximativ 1 metru distanță (vezi diagrama). Grupurile vor sta la colțurile foilor lor;
9. Oferiți fiecărei echipe: 6 bucăți de fir, o rolă de bandă adezivă și un marker albastru;
10. Când încep rundele de negocieri, oferiți zece minute per rundă. Amintiți-le participanților că scopul lor este de a stabili relația dintre diferiții „actori”. De îndată ce este acceptată cerința, două coli de hârtie ar trebui să fie conectate cu o bucată de fir și bandă adezivă, ceea ce va însemna că partea respectivă își asumă responsabilitatea;

La punctul 10, negocierea nu ar trebui percepută ca o „conurență” și nu ar trebui să i se acorde prea mult timp. Subliniați că echipele trebuie să perceapă această acțiune ca pe o colaborare, pentru a crea o școală în care „actorii” lucrează împreună pentru bunăstarea tuturor. În consecință, acordurile trebuie încheiate relativ rapid. Explicați că echipele trebuie să fie de acord cu cererile rezonabile și să le respingă pe cele nerezonabile, lăsând problemele controversate pentru viitor.

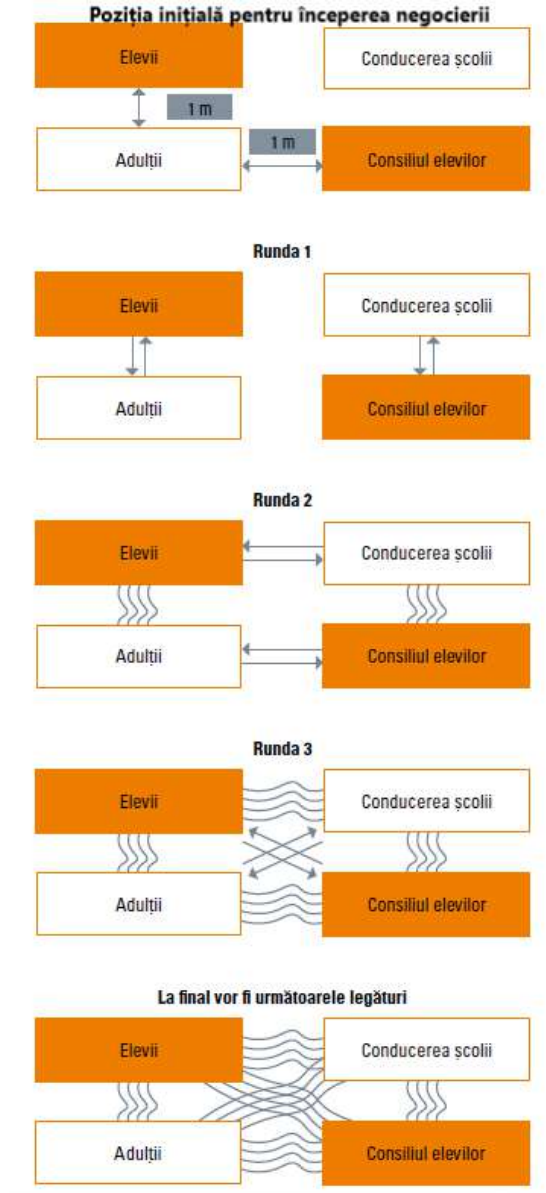
Dacă trebuie să ajutați grupul să înțeleagă cerințele și responsabilitățile „actorilor”, puteți cita exemplul relației dintre conducerea școlii și copii: conducerea școlii trebuie să asigure securitatea copiilor în cadrul instituției și copiii trebuie să relateze cazuri suspecte de violență/bullying.

Fișa resursă 2: Regulile jocului

1. Scopul exercițiului este ca fiecare „actor” să accepte cererile de la fiecare dintre ceilalți „actori”.
2. Negocierile se fac între perechile de „actori” în trei runde după cum urmează:
 - Runda 1: elevii și adulții negociază, iar conducerea școlii - cu consiliul elevilor .
 - Runda 2: elevii și consiliul elevilor negociază, iar conducerea școlii - cu adulții .
 - Runda 3: elevii cu conducerea școlii negociază, iar adulții - cu consiliul elevilor.
3. În fiecare rundă perechile decid cine inițiază negocierile și le prezintă pe rând.
4. Atunci când fac o cerere, fiecare echipă trebuie să declare cererea în mod clar și concis. Ei ar trebui, de asemenea, să explice ce implică ea și de ce înaintază această cerere specială, adică de ce este important să le permită să își îndeplinească propria lor funcție.
5. Atunci când decide acceptarea sau neacceptarea cererii, echipa trebuie să hotărască dacă cererea este corectă și dacă ar fi în măsură să o realizeze.
6. Dacă cererea este acceptată, atunci perechile folosesc unul dintre firele „solicitantului” și îl lipesc între cele două „Foi de înregistrare” pentru a semnifica acordul încheiat. Grupul care acceptă ar trebui să facă o scurtă notă asupra echipei care a înaintat cererea. Pe „Foaie de înregistrare” se notează cu un stilou albastru pentru a le reaminti responsabilitățile ce au acceptat să le îndeplinească.
7. Dacă al doilea grup respinge cererea, firul de lână este pus deoparte.
8. Repetați negocierile, până când toate cererile vor fi discutate.
9. În fiecare rundă procesul se repetă până când vor exista conexiuni între toți cei patru „actori”.
10. La sfârșitul procesului se va obține o hartă pentru a reprezenta relațiile dintre diferiți actori într-o democrație.

Fiecare dintre actori va avea o „foaie de înregistrare” cu o listă a funcțiilor sale scrisă cu pix roșu, o listă a cererilor celorlalți „actori” scrisă în verde și o listă de acțiuni pe care au fost de acord să le întreprindă pentru a satisface cerințele celorlalți „actori”, scrisă cu albastru. Cererile și acțiunile sunt reprezentate de fire colorate.

Active citizens fund

11. Treceți la evaluare și analiză în timp ce participanții stau încă în jurul diagramei.

Debrifarea activității:

Rugați participanții să privească rețeaua pe care au creat-o și să mediteze asupra exercițiului:

- A fost dificil să vă imaginați funcțiile conducerii școlii, consiliului elevilor, adulților și elevilor?
- Au existat dezacorduri în cadrul echipelor cu privire la acceptabilitatea sau inadmisibilitatea anumitor cerințe?
- Care dintre revendicările voastre au fost respinse de alte echipe? De ce? Ar fi cu adevărat problematice?

- Care dintre cerințele care anterior păreau inacceptabile au fost acceptate ca urmare a exercițiului? Cum vă simțiți acum?
- În urma exercițiului ați aflat ceva nou despre o școală democratică pe care nu o cunoșteți până acum? Au existat surprize?
- Care sunt cele mai importante responsabilități pe care le aveți în viața voastră de zi cu zi?
- Care este rolul diferiților „actori” în asigurarea condițiilor pentru o școală prietenoasă?

Partea a II-a: (1 oră și 30 min.)

Modulul pas cu pas:

Activitatea 1: „Luăm temperatura¹³ climatului școlar” 45 min

Materiale: copii ale fișei chestionarului (*fișa resursă 3.*) cretă și tablă sau o coală mare de hârtie și carioca.

¹³ Adaptată din Participarea copiilor și tinerilor accesibil:
https://drepturilecopilului.md/files/publications/Participare_ghid.pdf

Chestionar de „măsurare a climatului școlar”

Citește fiecare propoziție și decide pe cât de corect descrie școala ta (nu uita să iei în considerare toți membrii școlii: elevi, profesori, administrația, alții).

1 – nu/niciodată

2 – rar

3 – adesea

4 – da/întotdeauna

La sfârșit, calculează totalul pentru a determina scorul final al școlii.

_____ 1. Școala mea este un loc unde toți elevii se simt în siguranță.

_____ 2. Toate persoanele din școala mea (elevi, profesori, administrația, personal) nu sunt discriminate indiferent de stilului de viață, maniera de îmbrăcare, asocierea cu anumiți oameni și activitățile extrașcolare etc.

_____ 3. Școala mea asigură accesul egal la tot ce se întâmplă în școală pentru **toți** elevii;

_____ 4. Toate persoanele din școala mea se vor opune acțiunilor, informațiilor sau remarcilor discriminatorii sau înjositoare în școală.

_____ 5. Când apar conflicte, noi- elevii încercăm să le rezolvăm într-o manieră non-violentă și cooperantă.

_____ 6. În problemele legate de disciplină, toți au parte de un tratament corect, non-discriminator , imparțial în determinarea vinovăției lor și repartizarea sancțiunilor/consecințelor.

_____ 7. În școală mea toți profesorii reacționează la fel-eficient în cazuri de violență între elevi.

_____ 8. Spațiul meu personal și lucrurile mele sunt respectate.

_____ 9. În școala mea sunt acceptați toți elevii, profesorii, personalul din diverse medii și culturi.

_____ 10. Toate persoanele din școala mea au posibilitatea să participe la luare deciziilor în toate lucrurile ce privesc viața școlară.

_____ 11. În școala mea se desfășoară obiceiuri și tradiții împărtășite de toți, care ne fac să ne simțim bine în incinta școlii

1. Cu ce pot contribui fiecare elev ca școala noastră să fie mai prietenoasă

„Temperatura” în grade pentru școala mea

44 grade - Temperatura maxim posibilă

Instrucțiuni:

1. Rugați participanții să evalueze situația din școala lor din prisma unei școli prietenoase, adică să „măsoare temperatura climatului școlar” completând chestionarul din fișa resursă.
2. Ca să le fie mai ușor să lucreze, se pot împărți în grupuri de 3-4 persoane.
3. Pregătiți-vă pentru discuții cu participanții, desenând pe tablă sau pe o bucată mare de hârtie o scală de la 1 la 4.
4. După debrief stabiliți cu participanții un plan scurt cu privire la aplicarea acestui instrument de evaluare pentru toți elevii din școală pentru a vedea situația per școală. Rezultatul climatului per școală va sta la baza unui plan de acțiuni pentru anul viitor al consiliului de elevi.

Debrifarea activității:

Discutați datele din chestionare. Vă puteți conduce de întrebările de mai jos pentru a trece de la analiză și evaluare la dezvoltarea unui plan de acțiune:

- În care domenii școala noastră pare să dețină indicatori mai buni?
- În care domenii par să fie mai problematic? Care dintre aceste domenii te îngrijorează în special?
- Tu sau cineva din colegii tăi ați contribuit în vreun fel la construirea sau continuarea climatului existent?
- De exemplu, acționând sau neacționând în anumite moduri – ignorând abuzurile sau neraportând anumite incidente.
- Ce trebuie făcut pentru a îmbunătăți climatul în școala noastră? Ce acțiuni poți face tu și grupul tău pentru a crea un mediu mai sigur și prietenos, unde sunt promovate valorile umane și este practicat comportamentul în spiritul respectării drepturilor omului?
- Revedeți întrebarea 12 din chestionar, accentuând importanța asumării responsabilității și acționării conform acesteia.
- Întrebați participanții dacă acest chestionar ar putea fi aplicat pentru întreaga școală? Și cum se poate asta de asigurat? În format online sau pe hârtie? Cum adaptează instrumentul pentru cei din clasele primare? De ce suport ar avea nevoie din partea facilitatorului?

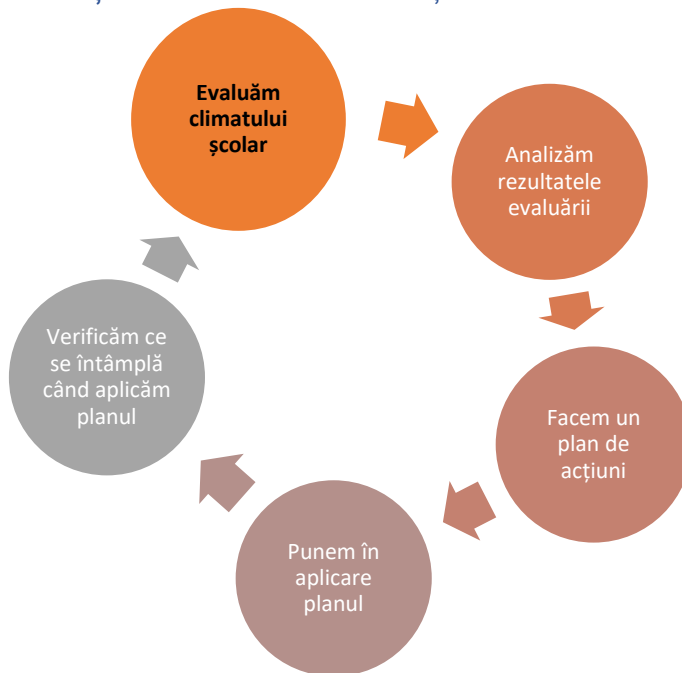
Activitatea 2: „Cum elaborăm planuri realiste” 45 min

Instrucțiuni:

1. Explicați participanților ciclul acțiunilor în schimbarea climatului școlar conform *fișei resurse 4*;
2. Apoi, ca grup, gândiți-vă ce puteți face pentru a îmbunătăți situația care a fost scoasă în evidență la activitatea precedentă. Care sunt domeniile unde e nevoie de mai multă implicare? Care au nevoie de menținere a nivelului actual? Etc.
3. Formulați o listă scurtă de pași pentru acțiune. Discutați această listă cu atenție înainte de a lua vreo decizie privind acțiunile pe care intenționați să le luați.
4. Explicați participanților etapele de elaborare a unei acțiuni (*fișa resursă 5*). În așa fel încât să putem asigura realizarea acestora precum și verificarea îndeplinii.
5. Oferiți participanților un model de plan de acțiuni (*fișa resursă 6*)
6. Exersați elaborarea unui scurt plan de acțiune.

Explicați participanților că realizarea evaluării întregii instituții ar putea scoate în evidență alte realități, iar planul de acțiuni după această evaluare ar fi bine să fie mai complex și la fel să includă întreaga școală.

Fișa resursă 4: Ciclul acțiunilor în schimbarea climatului școlar

Fișa resursă 5: Instrucțiuni de elaborare a unei acțiuni

Instrucțiuni de elaborare a unei acțiuni

Pasul 1

Stabilim acțiunea concretă care e nevoie să o realizăm.

Exemplu: Elaborăm un grafic de întâlniri și îl respectăm

Pasul 2

Identificăm un termen rezonabil pentru această acțiune.

Exemplu: în perioada 28/03-30/03

Pasul 3

De comun acord alegem persoana care va fi responsabilă de acțiune.
Remarcă: Nu omul care va face asta, dar omul care ne va aminti că trebuie să facem împreună 😊.

Exemplu: Stoian Inna

Pasul 4

Identificăm și înscriem de ce am avea nevoie ca această acțiune să fie realizată.

Exemplu: Hârtie și carioci

Fișa resursă 6: Planul de acțiune

Nr.ord	Activitatea	Termeni	Responsabil	Resurse necesare
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				

Iceland _____
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

15.				
16.				